

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

VI. ÉVFOLYAM:

Alapította

1924.

9-10 SZÁM.

RAVASZ LÁSZLÓ

NOV.—DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM:

Harc a magaslatok ellen. (Imre L.) —
 Gyülekezeti munka. A bibliakör lé-
 lényege és módszere. (I. L.) — Vallásos
 nevelés. Vallásitanításunk megújulásá-
 ért. (I. L.) — *Az igazi papné.* Levél, —
 Beszámoló. Pilder Mária. — Tudo-
 mány-Világnézet. Az imádság. (Mátyás
 Ernő.) — Egyházi szemle. A sepsi-
 szentgyörgyi napok mérlege (M. S.) —
 Karácsonyi traktátus gyermekeknek. —

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

Dr. IMRE LAJOS

Dr. MAKKAI SÁNDOR

Dr. TAVASZY SÁNDOR

Megjelenik:

július és aug. kivételével
 minden hónapban

Felelős szerkesztő:

Dr. Imre Lajos.

Kiadóhivatal:

Cluj-Kolozsvár, C. Victoriei 38.

Előfizetési ára:

Egész évre 150

Egyes szám ára . . . 15

Előfizetési felhívás „Az ÚT“-ra.

Mai számunkkal hatodik évfolyamunk levégződött, lapunk VII. évfolyamába lép. E hat esztendő — a legnehezebbek közül való — megmutatta, hogy ez a lap, melyet hitünk és az anyaszentegyházunkért munkálkodás vágya hozott létre s tartott fent eddig, tudott-e építeni valamit. Ott akartunk állani lelkész és tanító testvéreink háta mögött, testvéri kézfogással, avval, amit Isten nekünk adott, segíteni őket a jelen idők nehézségei között a munkában. Isten a tudója, sikerült-e, és mennyi segítséget sikerült nyújtanunk.

Mikor lapunk ez utolsó számában megköszönjük olvasóink, testvéreink támogatását, kérjük őket, hogy ezután se vonják meg azt lapunktól. Az új évfolyamban lapunk iránya marad a régi, *határozott küzdelem* Isten országa értékeiért ezen a földön, *nyílt vallása* annak, hogy akik Isten ügyében foglalatosak, azoknak *Isten lelke vezetésével* kell haladniok, előkészítése annak, hogy *az erdélyi református anyaszentegyház tagjaiban és vezetőiben egészen Istennek adja magát* és aláztatosan munkáljon országa előkészítésében, és *biztos reménység* afelől, hogy a mi tusakodásunk nem hiábavaló. Ma is azt hisszük, hogy ez az igazi irány, s ma is azt tartjuk vezérünknek, aki Út, Igazság és Élet.

Lapunk *előfizetési ára* egyelőre a régi marad: *150 lei egy évre*. A pontosabb megjelenést igyekezünk lehetővé tenni, bár sok technikai akadály áll utunkban.

Kérjük lelképásztor és tanító testvéreinket, *saját maguk előfizetésével és lapunk másoknak való ajánlásával* tegyék lehetővé lapunk minél nagyobb terjedelemben való megjelenését.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Előfizetési díjak küldendők:

„Az Út“ kiadóhivatala Cluj, Calea Victorie 38

Dr. Tavaszgy Sándor: Világnézeti kérdések

című könyve, mely 15 ívnyi terjedelemben filozófiai essaykatt cikkeket, előadásokat tartalmaz, megrendelhető.

Előfizetési ára **100 Lei**, bolti ára magasabb.

Megrendelések az Út kiadóhivatához intézendők.

Kiadóhivatalunk tudatja, hogy *ufabb bizományokat*, csakis azon feltétellel adhat, ha az illető *meghatalmazást* küld be, hogy a bizomány összegét, *amennyiben a havonkénti elszámolást nem ejtené meg*, áll. fizetékieskiegészítéséből a Ker. pénztáránál levonásba hozhassuk. Eddigi *bizományosainkat kérjük elmaradt elszámolásaik gyors megejtésére*.

Harc a magaslatok ellen.

„Lerontván okoskodásokat és minden magaslatot, mely Isten ismerete ellen emeltetett és foglyául ejtven minden gondolatot, hogy engedelmesskedjék a Krisztusnak.” II. Kor. 10 : 5.

Még néhány nap, s egy év ismét tegnappá vált a számunkra. A lelkipásztornak, aki örökkévaló dolgokért harcol, keveset jelent ez, alig valamit, ha nézi, hogy Isten országa fejlődésében milyen percnyi idő ez az egy év, de mindenesetre alkalmas rá, hogy a maga és gyülekezete életében, fejlődésében beállott változásokat maga elé idézze. Jó ilyenkor, valamelyik félhomályos délutáni időt szakítani rá, hogy elszámoljuk magunkban, mennyire vagyunk azzal a harccal, melyet a világ ellen Isten érdekében és ügyében folytatunk. Jó visszazállani lélekben ennek az évnek kezdetéhez és felkeresni a naplónkban azokat a terveket, melyeket akkor tápláltunk, melyekre akkor helyeztük rá a munkáinkat és számba venni, mi van most velük és belőlük.

Hány van közülük, melyeket már akkor a bizonytalanság és kishitűség tollával jegyeztünk, előre sejtven, hogy pusztá ábránd marad, s az is maradt — vagy talán épen azért maradt az, mert nem állottunk vele egész elhatározással. Hány van köztük, melyekre nagy reménységgel néztünk, s most csak romjaikat szemléljük, magukat egy nem számító, lelkesedő, meggondolatlan lélek üres ábrándozásának tartván, pedig akkor olyan reálisoknak, megvalósíthatóknak látszottak. És hány új terv, hány új út és mód nyílt előttünk azóta olyan dolgokban, ahol akkor tétovázva állottunk meg, s azt hittük, az út sziklafalaknak vezet, amit nem lehet áthágni. Az életünk nagy nehézségei, melyek jöttek és mentek sötétben a fejünk felett, háborgásaink, csalódásaink, panaszaink, mind megelevened-

nek előttünk, s látjuk, hogyan kígyózik fel a múlt évből a mai napig az a keskeny ösvény, min az Úr átvezetett.

Igen, maga az Úr is úgy dolgozik, mint tőlünk kívánja: „lerontva az okoskodásokat és minden magasztalatot, mely az Ő ismerete ellen emeltetett!” A saját munkánk, nagy képességünk, magunkba való bizakodásunk bálványait, okoskodásait döntögette és elvett tőlünk munkát, intézményt, hiveink szeretetét, gyermeket, nőt testvért, amit az Ő ismerete ellen emeltünk, amit magunknak akartunk megtartani, amihez rajta kívül ragaszkodtunk, hogy ne álljon semmi közötté és közöttünk. A sikertelenség, a csapások, a munka elvesztésének eszközeivel akart téríteni magához, hogy foglyúl ejthessen, hogy neki adjuk át a lelkünket és az életünket, hogy minden gondolatunk Krisztusnak engedelmeskedjék, az Ővé legyen.

Mert mi még mindig nem ismertük föl, hogy a keresztyén életnek és a lelkipásztori életnek csak egy törvénye van: *engedelmeskedni Krisztusnak*. Mi még mindig magunknak dolgozunk, még mindig egyházi érdekekről és munkáról beszélünk, s nem tudjuk, hogy ez a munka csak annyiban egyházi, amennyiben keresztyén, mi még mindig módszereket keresünk és nem lelket, be akarjuk vezetni a munkát, de kívül hagyjuk a Krisztust. Bálványokat állítunk és magasztalatokat és okoskodásokat, melyek útján nem lehet Istent elérni. És ha végignézzük a múlt év munkáit, tele látjuk azt, a saját életünkben és munkánkban, épügy, mint az egész egyházunkéban ilyen kísérletekkel.

Pedig Istennek ezzel az a célja: hogy a neki való engedelmességre szorítson. Testvérem tudod-e, hogy ez az egyedüli útja az életnek is, a munkának is? A *lelkeket* keresni, a *lelkekben* rejtőz, Isten ellen támadó okoskodásokat, az Ő uralmával szemben föllállított magasztalatokat, bálványoltárokat kell lerontani és foglyúl vinni a magad lelkét is, a másét is, a Krisztusnak való engedelmesség boldog fogságába, nem a külső cselekedetekben, hanem a gondolatokban, életirányban. Ez az egyedüli út, melyen az Isten országa haladhat.

És ha egy csöndes estén ezen elgondolkoztál, ha föltáruúlt a lelked előtt ez az egyellen kötelesség és meg akarod próbálni ennek engedelmeskedni, hallgasd boldogan az új évet jelentő óra ütését, a Te életedben és küzdelmes munkádban a megújulás hangja lesz az!

I.

Gyülekezeti munka.

Pásztoráció.

Belmisszió.

A bibliaköri munka lényege és módszere.

Erről a munkamódszerről szólván előbbi számainkban a munka legsajátosabb alapvető ágáról a *bibliáóráról* beszéltünk, felfejtve annak vezetése módját. Már az eddigiekből is látszik, hogy a bibliakör nem esetleges találkozója egyéneknek, hogy egy biblimagyarázatot meghallgassanak, hanem *élő közösség*, melynek tagjai hitükben és munkájukban lelkileg idekapcsolódnak. Ne gondoljuk tehát, hogy ha én az ifjúságot összegyűjtöm és magyarázom nekik a bibliát, intem őket a jóra, az már bibliakör! Távrolról sem. Lehet valamikor azzá, válhat bibliakörre, ha ennek jellemvonásai: a személyesség, a tagok tevékeny részvétele, s a közöttük való testvéri, bizalmas kapcsolat kialakul, azaz, más szóval: *ha kezdenek önállóan a keresztyén élet módszereivel öntudatosan élni*, s erről való tapasztalataikat együtt a bibliáórán megbeszélik. Mert ebből az öntudatos, egymással testvéri közösségbe jutó életből fakad, hogy a bibliakör nemcsak a bibliáórán él, hanem *át akarja hatni az illető gyermek egész életét s annak minden vonatkozását*. Így lesz a bibliakör életközönség, egy baráti kör, melyben szent közülettel az Isten országára egyúttal Isten országa munkáját is igyekeznek végezni a tagok. Sajnos, nem lévén időnk rá, hogy mint a mult számunkban ígértük, a bibliaköri vezérfonal elkészítése módjairól részletesen szóljunk, jelenleg a bibliakörben végzendő egyéb munkákról és annak szervezéséről kell beszélnünk.

A bibliakör munkájának ágait, s egyáltalában az ifjúsági munka körei az amerikai és svájci írók két dologgal szokták összefoglalni. Az egyik az, amit a Jézus fejlődéséről mond *uz Irás Luk. 2:52-ben*; Jézus pedig gyarapodik *bölcsességben és testének állapotában és az Isten és emberek előtt való kedvességben*, mely versben az Isten előtt való kedvesség a *személyes ker. élet*, az emberek előtt való kedvesség a *szolgálat*, a bölcsesség a *világi ismeretek*, a testének állapotja pedig a *testi erő és ügyesség* fejlesztését és ezekre való ránevelést jelenti. Ugyanilyen összefoglalást látnak a „nagy parancsolatban“ Luk. 10:27: Szeresd az Urat a te Istenedet teljes *szivedből*, (vallásos élet) és teljes *lelkedből* (szolgálat) és minden *erődből* (testi nevelés) és teljes *elmédből* (intellektuális nevelés*) Mindkettőnek alapgondolata az, hogy Isten számára az *egész* embert meg akarjuk nyerni, s nem csak egy pár tevékenységét s érdeklődésének egész és nem csak részleges terjedelmét.

* Az eredeti szövegben a szavak (kardia, psyché, ischüs, dianoia) még világosabban fejezik ki a különböző élestevékenységeket.

A váltásos oldalról már szoltunk, most a többiról fogunk röviden készelni. Kétségtelen, hogy mindezen munkaágaknál az a nehézség áll előttünk, hogy hiába beszélünk ezek módszeréről és vezetéséről addig, míg két fontos dolog hiányzik, melyek közül csak az egyik az, amit mi adhatunk. Az egyik, ami nélkül ilyen munkát, sőt egyáltalában evangéliumi munkát el sem lehet képzelni, a *Szentlélek ereje*, mely nélkül ismerheti valaki tökéletesen a módszereket és be lehet avatva, mindazokba a fogásokba, melyeket a munkánál alkalmazunk, mégis hiába dolgozik. És valljuk meg őszintén, ez az oka igen sok kudarcnak az életünkben és munkánkban, hogy ezt a munkát csak mi indítottuk nem a Szentlélek, s ezért ingatag és pusztuló. Azért hiába gyűjtjük össze az ifjúságot, hiába tesszük ki a lelkünket értük, mert folyton fogynak és végül elhagynak, nem találják bennünk, amit maguknak kerestek: a Szentlélek munkás erejét. — A másik, amit ismernünk kell, a módszer, aminek alapelveit itt ismét lehet ismertetni, de gyakorlati keresztülvitelét csakis akkor értjük meg igazán, ha látjuk. A módszer a Szentlélek nélkül semmit sem ér, de avval együtt sok nehézségen át segíthet bennünket. Ezért arra kell kérnünk azokat, akik e sorok alapján ismerkednek meg a bibliaköri munka módszerével, hogy e vázlatos ismertetést mindenesetre saját maguk egészítsék ki saját tanulmányaik és egy egészséges és jól vezetett munkában való gyakorlati részvétel alapján.

A többi munkaágakhoz, épúgy, mint a bibliaórának magának a vezetéséhez szükséges ez a tanulmány.

1. A *testi nevelés* munkájának elve mindig ez: „Nem tudjátok-e, hogy a ti testetek a bennetek lakozó Szentlélek temploma . . . állítsátok azért testeteket élő és szent áldozatul Istennek!” Itt meg kell ismerkednünk a gyermek fizikai fejlődésével, annak különböző fázisaival, s avval, hogy a fizikai fejlődés milyen hatással van a gyermek lelki fejlődésére. Vizsgálunk kell továbbá azt, milyen szükségek és nehézségek állnak elő ebben a korban (12—18 évek között) a gyermek testi fejlődésében, hogy nyilatkoznak azok és viszont más oldalról, melyek azok a természetes ellenszerek és segítségek, melyekkel maga a természetes fejlődés védekezik ezek ellen. Ha ismerjük ezt a fejlődést magát tudnunk kell, mik azok, melyeket a fizikai szervezet a gyermeknél megkíván, hogy annak a fejlődése biztosítva legyen. Mivel tudjuk edzeni, erősíteni a testet, képessé tenni a viszontagságok elviselésére és a kisértések leküzdésére. Tudnunk kell, hogy milyen formái vannak a testgyakorlásnak, és a test edzésének, s a fizikát ebbe be kell vezetni, velük ezt együtt kell csinálni. A testgyakorlás legegyszerűbb formái, szabadgyakorlatok, menetelés, tornázás, pompás eszközök erre, itt tehát ezeket külön gyakorolnunk kell, már vasárnapi iskolás gyermekekkel, később meg nagyobbakkal. Már komplikáltabb, de annál alkalmasabb módjai ennek a játékok, melyeknek

egész sereg válfaja van, s melyek a mi célunk szempontjából két oldalon jönnek figyelembe; először: hogyan szolgálnak az egyes testrészek, izmok stb. fejlesztésére, másodsor: mennyi az etikai jellemnevelő erejük. Az ilyen játékoknál, de általában az egész testi nevelésnél mindig erre a jellemnevelésre is kitekintéssel vagyunk, hiszen elvünk az, hogy e gyermek testét igazán a Szentlélek templomává tegyük. Minden játéknak van jellemfejlesztő ereje csak ki kell használni, és ki kell dolgozni, mert különben a játék öncéllá lesz. Különösen az u. n. cserkészjátékok fontosak ebből a szempontból, melyekben egyenlő esélyei vannak a feltalálásnak, ügyességnek és bátorságnak. Természetes, hogy a vezetőnek nem szabad sajnálni az időt, hogy ilyen játékokat megtanuljon, a fiukkal eljátssza, velük együtt lévén az egész játék alatt, nem mint télen szemlélő, egy olyan játéknál, melyet ők találtak ki, hanem mint aki a személyisége erejénél fogva érdeklődést, életet és elevenséget von a játékba.

Nyilvánvaló, hogy ennek a játéknak s a testi nevelésnek az elveit nemcsak nekünk kell értenünk és érvényesítenünk, hanem bele kell vinni a fiuk lelkébe és életébe. Hiszen ebben a munkaágban ép az a nehéz, hogy találékonyak kell lennünk, nem szabad sajnálnunk a fáradságot, vezetni, tanítani őket, részt venni örömeikben, játékaikban és saját maguknak mindennapi gondjává tenni, hogy magukat edzett, erős, munkabíró emberekre neveljük. Ugyanígy jön bár részben egy másik körbe tartozik, az egészség ápolására és megtartására vonatkozó ismeretek adása, melyekről részletesen ott fogunk beszélni, itt azért említjük, mert vele módot nyújtunk a fiuknak, hogy maguk és mások életének és egészségének megóvásával gondoljanak.

A testi nevelés gondolkörébe tartoznak azok a *motivumok*, azok az erkölcsi elvek, melyekre a gyermekeket a testi nevelés során nem elméletileg vezetjük rá, hanem gyakorlatilag, tevékenység útján azokat velük gyakoroltatjuk. A legegyszerűbb tornagyakorlat és a legkomplikáltabb játék egyformán nevel fegyelemre, önfegyelmzésre, engedelmességre. Van cserkészjáték, mely a lélekjelenlét és feltalálás — életmentés eseteiben megbecsülhetetlen — képességére terel rá. Más játék alkalmat ad rá, hogy a gyermekeket gyakoroljuk az összetartás, közös célt való munka gondolataiban, fontossága, a körülmények gondos mérlegelésére stb. szoktassuk rá. A játéknak különösen abban van óriási nevelő jelentősége, hogy nem haszonért vagy más előnyért folyik, tehát önzetlenségre, saját maga elfelejtésére, másoknak való elárendelésre tanít. Különösen fontosak ebből a szempontból a kirándulások, táborozások, melyekben fegyelem, közös munka, egymásért és a közért tett szolgálatok, nagy jellemfejlesztő motivumai az egészséges, szabadban folytatott éles minden előnyével együtt járnak. A táborozásokat, kirán-

dulásokat mindig összekötjük konferenciákkal, vagyis felhasználjuk az alkalmat, hogy a lelkeket, melyek ilyenkor sokkal jobban megközelíthetők, megragadjuk és tekintetüket örökkévaló dolgok felé irányítsuk, sohasem szabad azonban elrabolni tőlük a szórakozásra és játékra szükséges időt. Az ilyenek rendezése, módja ismét olyan dolog, amit messze nincs ok részletesen fejtegetni, így az olvasót arra vagyunk kénytelenek utalni, ari részben eddig ezekről különösen cserkészkönyvekben megjelent, részben ezután erről meg fog jelenni.

2. Az *intellektuális* nevelés a bibliakörben megint egészen sajátos, annak a célnak megfelelőleg, amit a bibliakör maga elé tűzött. Nem pusztán ismereteket akarunk nekik adni, hanem az a célunk, hogy világnézetüket kiépítve ennek fundamentumául az Isten félelmét állítsuk oda, mely „kezdeté a bölcseségnek.” Tehát, hogy ismeretük, a világ egyes jelenségeről nyert értesüléseik egy középpont körül Isten akaratának gondolata körül rendeződjenek el. Ezért két elve van az intellektuális nevelésnek a bibliakörben: egy *központi* elve, mely *Isten akaratának és lényegének tanulmányozása* a természet világában, s egy *periferikus*: e középpontból minél több felé vezetni le vonalakat, minél egyetemesebb, univerzálisabb érdeklődést kelteni a gyermekekben, emellett *egy-egy tárggyal való behatóbb foglalkozásra* buzdítani őket. E tekintetben az olyan bibliakörök, melyek tagjai pl. középiskolai tanulók, lát-szólag eléggé részesülnek ebben az intellektuális nevelésben, nekik, tanulmányaik sokféleségénél, változatosságánál fogva két dologra van szükségük, amit a jelenlegi iskolai túlterhelés nem képes megadni, sőt amelyekben ifjúságunkat határozott veszedelem fenyegeti: először az az egyetemes központi gondolat és szempont, mely a világ jelenségeinek végső magyarázatát megadja Istenben, másodsor, ez a másik, a lélekben központi szempont: egy dologgal alaposan foglalkozni. Mai iskolázásunk ezt a kellőt teljesen ki kell, hogy hagyja számításából (sajnos ép a két legfontosabbat) s mikor gyermekeink fejét minden tudománnyal teletömjük, megfedkezünk arról a két szempontról, mely kinn és benn, a lélek világos emlékezelésében és annak a saját benső fejlődésére nézve az egységet biztosítani képes. Ez a három gondolat tehát az, amit az intellektuális nevelésben keresztül kell vezetni: Isten akaratát, mint egyetlen világmagyarázó elv; széleskörű érdeklődés a világ jelenségei iránt; nekiadni magát egy dolognak, legyen az akár milyen jelentéktelennek látszó, de az ő dolga, melyben mes-terre képezi magát.

Hogy az ifjúságot vezethessük, megint arra van természetesen szükség, hogy *ismerjük* azt. Ismernünk kell a serdülő serdülő fiú és leány fejlődését annak megnyilvánulását az értelemi élet terén, érdeklődési köreit, ismeretanyagát, stb. Ezek megismerése megint olyan fontos dolog, hogy csakis mint elő-

írást jelezhetjük itt, ennek tényleges megismertetését Isten segítségével egy olyan alkalommal fogjuk megtenni, mikor részletesen felfogjuk tánni ezeket a módszereket.

Magának annak az ismeretkörnek részét, melyeket az ifjúsággal közölnünk kell, a következők nagyjában: Ebbe a körbe tartozik elsősorban az olvasás irányításának gondolata, az ifjúság jó és hasznos olvasmányokkal való ellátása. Azután a különböző tárgykörökkel való megismertetés, természetrajz, földrajz, az anyaszentegyház történelme, ezekből kiválasztani a szükséges anyagot és megállapítani a módot, ahogyan őket feldolgozzuk. A természet megismertetésére kirándulások különösen alkalmasok, itt szemléltetve tudjuk azokat a tárgyakat, melyről szó van, a gyermekeknek megmutatni. A vidéken, az országban található növény, állat és ásványvilág megismertetése, az egyes népek szokásai, életmódja, vidékek ipari és kereskedelmi intézményei, jelentősége, a természet különös jelenségei, természettani, fizikai, csillagászati kérdések tartoznak ide. A játékokkal rávezetjük a gyermekeket a megfigyelés fontosságára, a táborozások alkalmával lehetőség nyílik rá, hogy a természet életét velük tanulmányoztassuk, állatok, növények életét, előfordulását stb. megfigyellessük. Ide tartozik az első segélynyújtás és életmentés módjáról, az egészség ápolásáról és fenntartásáról szóló ismeretek megadása is, melyekhez leányoknál betegápolás, csecsemőgondozás és védelem kérdései csatlakoznak. Az irodalom ismeretével összekötjük általuk az egyes írókon végzett tanulmányozással, felolvasással, szaválással, színdarabok előadásával, mindegyiket abból a szempontból, hogy az illető író korát, világnézetét, stb. megismerjék. Mindezekben az uralkodik, amit fent az Isteni akarat egyetemes szempontjáról szólottunk.

Végül ide tartozik az, amiről az előbb beszéltünk, mint egy határozott munkaág vállalásáról, a *kedvenc foglalkozásról*. Ha a gyermekeket rávesszük arra, hogy valami iránt érdeklődjenek és azt műveljék, abból nekik több oldalon is igazi hasznuk lesz. Eltekintve attól a haszontól, ami abból származik, hogy egy tárgykört ismerni fog az illető jól, az egy dolog iránt való érdeklődés, mely egészen betölti lelküket, rászoktatja őket, hogy amit csinálnak, azt komolyan csinálják, megóvják őket az üres és henyé órák veszedelmeitől, rendhez és pontosághoz szoktatja. Az ilyen kedvenc foglalkozást ők maguk választják ki. Lehet az növény-, rovar-, ásvány-, bélyeggyűjtés, vagy más ilyen dolgok gyűjtése (különbéle gyufaskatulyák vasúti vagy más jegyek, képek, hirdetések gyűjtése, stb). Lehet valami foglalkozás: asztaloság, faragás, lombfűrész, festés, képkeretezés, kertészet, nyúlak, galambok selyemhernyók, méhek tartása és tenyésztése, játékkészítés stb., közülük sok olyan van, melyből az illető anyagi hasznot is nyerhet, mely csak ösztönzi őt a foglalkozás továbbfolytatására. Erről a foglalkozásról beszéljen

szívesen a gyermek, tudakozódjék annak fejlesztése felől, tartson előadást róla a csoportjában, mutassa be a munka eredményeit stb. Ide tartozik a sexualis nevelés, alkohol kérdés stb. is.

Nem kell azt gondolnunk, hogy ennek a munkaágnak kizárólag csak falusi ifjúságnál van tere, hangsúlyozzuk, hogy bár legjobban ott használható, mégis a tanuló ifjúság és a városi ifjúság között is egyformán szükséges.

3. A harmadik munkakör a *szolgálat* munkakörének nevezhető, mert célja az, hogy az ifjúságot a másoknak, anyaszentegyháznak, egymásnak stb., teljesítendő szolgálatra neveljük. Világosan kell látnunk ebben a körben azt, hogy *nem azért* neveljük rá őket a szolgálatra, hogy hasznos tagjai legyenek annak a közönségnek, vagy mert az bizonyos anyagi hasznot hajt nekik, hanem azért, mert a keresztyén ember számára a *szolgálatnak önmagának van értéke*, az folyik a ker. ember nitéből, nincs ker. élet szolgálat nélkül. A bibliakör *munkaközösség*, keresztyén munkások testvéri kapcsolata.

Ez a munka elsősorban vonatkozik arra, amit az illető élethivatásnak választott, s ebben a vonatkozásban arra törekszünk, hogy a bibliakör tagjai a maguk életpályáját szolgáltnak, Istennnek végzett munkának fogják fel, mert nem lehet Isten előtt kedves az a szolga, aki szívesen elvégzi a *más* dolgát, de elhanyagolja a *magáét*. Fejleszteni magukat, alkalmasabbá tenni a munkára, amely rájuk vár, legyen az a legegyszerűbb, vagy legmagasabb, megbeszélni a munka nehézségeit, törekedni azt Isten szempontja alá helyezni, ez a bibliakör feladata tagjainak munkára való nevelésében. Olvasmányokat, útbairgázításokat, tanulmányokat nyerni és ezekre alkalmakat szerezni, a bibliakör feladata, mert egy bibliakörös fiúnak és leánynak ugyanazt a munkát sokkal jobban és komolyabban kell elvégezni, mint másnak.

A másik köre a szolgáltnak, amit végezni kell, *egymáson* történik. Keresni az alkalmakat, ahol egymáson segíthetnek, egymást támogathatják, s erre ránevelni az ifjúságot. Sok alkalom nyílik erre, a leckében, nehezebb tárgyakban való segítségtől kezdve az anyagi támogatásig, de különösen aztán a lelki támogatás számtalan nehézségében. Gyászban, munkában, kísértések között, nagy feladatok előtt, stb. egymás mellett állani, a bibliakör tagjainak egészen természetes, magától értetődő kötelessége. Kétségtelen, hogy nem hamar alakul ki az ehez szükséges baráti légkör, mert úgy annak, akinek segítségre van szüksége, mint a másiknak, aki nyújtja ez a segítséget, igen komoly testvéri kapcsolat által kell összefonódnia, hogy ne érezze egyik az ajándék vagy segítség megalázó, a másik meg az adás máson felülemelő érzését. Azért a vezetőnek számtalan módja van rá, hogy egyes konkrét esetekben nyújtasson először kisebb segítséget munkában, bizonyos feladat átvállalásában a tagok között,

Igen fontos ága a szolgálatnak az *otthoni* szolgálat köre. Az ifjúság hajlandó arra, hogy igen szívesen vállaljon szolgálatot másnak, de ha otthon egyszerűbb szolgálati módok állnak előtte, azt lenézi és megveti. A bibliakörben módot kell találni rá, hogy rávezessük az ifjúságot az otthon, a család körében végzett szolgálatok megbecsülésére. Erre szolgál már az intellektuális nevelés körében említett az a dolog is, mely a kézügyesség fejlesztését, házi foglalkozások, háziipar stb. tanítását tűzte ki célul. Számtalan apró dolog van, melyet fiúk és lányok örömmel tanulnak meg, s melynek hasznát vehetik otthon. Ezért szükséges ismernünk minden tag otthoni körülményeit, hogy ahhoz mértén adhassunk nekik indításokat. A tábori életben is sok olyant végez el szívesen a fiú, amit otthon a cselédre bízna, seprés, vízhozás, tűzgyújtás, favágás, melyeknek ha helyes módjába beosztjuk, otthon jó kedvvel és szakértelemmel fogja csinálni. A technikai ügyességet megkívánó, különösen bizonyos kényesebb munkákba (villanycsengő helyrehozása stb.) pedig még nagyobb örömmel veszi, ha bevezetjük.

A szolgálat körébe tartozik a *keresztyén munkában* való részvétel kérdése. Ezek között első az *adakozás* gondolata, mely a bibliakör lényegétől elválaszthatatlan. A bibliakör minden tagja, akár meghatározott időben, akár összejövetelek alkalmával, akár tetszés szerinti időközökben kell, hogy adakozzék azokra a célokra, melyeket a bibliakör magának kitűz. Természetes, hogy ez az adakozás mindenkinek a módja szerint megy és ha keveset tud valaki adni, nem részesül megrovásban, hiszen mindenki annyit ad, amennyit neki a bibliakör értéke számít. Ilyen célok lehetnek, amelyekre a begyűlt összeg felhasználható pl. a következők: más bibliakörök, egyes tagok segítése könyvvel vagy pénzzel, keresztyén munkák támogatása, iratterjesztés, konferenciák rendezése, vagy azokon való részvétel költségei, a bibliakörnek bizonyos eszközök beszerzése pl. kirándulásra sátorlapok, élelmiszer stb.

Meg kell ismertetnünk az ifjúságot a keresztyén munkákkal és azokban részvételre kell őket buzdítani, vasárnapi iskolai, kisebb gyermekek bibliaköri vezetőit így képezhetjük ki közülük, vagy ha valaki ép a vezetésükben részt nem vehet is, támogathatja ezek ügyét ismerősei közt, családja körében, testvérei között stb. Vallásos estélyek, összejövetelek rendezésében, propagálásában való részvétel, istentiszteletek alkalmával rendfőntartás, templomkert tisztántartása, szegények látogatása, iratterjesztés munkájában segédkezés stb. stb. mind felhasználhatók. Ezek iránt érdeklődést kell bennük kelteni, s bevezetni őket. Nagyobb leányokra, fiukra kisebb gyermekeket már rá lehet bízni s föl lehet őket használni vas. iskolai játékorákon, énektanításra kisegítőknél stb.

Ebbe a körbe tartozik még két dolog: a *nemzeti* nevelés munkája, melyben saját nemzetének fájának szolgálataira ne-

veljük rá! Ezt kiegészíti az a gondolat: mit tehet a keresztyén fiú és leány, hogy munkás *polgára* legyen az országnak, melybe Isten beállította. Hogyan szolgálhatja, mint állampolgár ebben az országban Istent, mit kíván Isten tőle, amivel az ország népeinek Istenhez vezetésére, Isten országának ezen a földön való megvalósulására dolgozhatnak. Végül semmi esetre sem szabad kihagynunk, hogy megérezzük vele azt a *testvéri közösséget*, mely őt a világ minden népében és országában levő keresztyén fiúkkal és leányokkal összeköti. E világlestvériség gondolata emeli fel őt Isten országa gondolatához a közösség útján.

* * *

A bibliaköri munkára vonatkozólag még egy dologról kell szólni s ez magának a munkának a szervezése. Már e cikksorozat elején megállapítottuk, hogy a szervezés a régi módszer szerint, egyesületi keretekben nem mozoghat, mert az egyesületesi okozta a rengeteg bizonytalanságot és kapkodást eddig is. Ez a munka *személyes és nem tömegmunka*, tehát megkezdhetem három fiúval — leánnyal is. Kezdődik a bibliáórával, amelyen először tetszés szerinti számban vesz részt, aki akar, hogy lássák, mit akarunk és milyen munkára hívjuk őket. A bibliáórával párhuzamosan állítjuk be a többi munkáágakat, lehetőleg külön órára, ha csak egy óránk van egy héten, mindig szánunk egy fél órát egyéb munkára s egy félórát (az utolsót) bibliáórára. Programot csinálunk az intellektuális, testi nevelésre, számontartjuk a szolgálatra vonatkozó alkalmakat s azokat, *minél több szerepet adva maguknak a tagoknak*, véghezük. Telen az idő egy részét arra szánjuk, hogy valamit nekik felolvasunk, afelett beszélgetünk, szobában játszható játékokra, foglalkozásra ismét egy kis időt szánunk, s az összejevetelt befejezzük egy bibliáórával, melyben szintén résztvesznek, melyet eleinte magunk vezetünk, hozzászólásokat engedve. Persze, sokkal jobb, ha egy teljes órát szánhatunk bibliáórára, hogy így idő legyen a megbeszélésre.

Három hónapi ilyen munka után egy külön e célra tartott megbeszélésen most már leszögezzük, hogy mit akarunk, amit íme a fiúk mindnyájan látnak már, nem kell nekik külön magyarázni, s felszólítjuk, hogy ki akar most már dolgozni és csatlakozni ehhez a munkához. Aki akar, avval egy egyszerű nyilatkozatfelét íratunk alá a rend és öntudatosság kedvéért, amelyben egyszerűen annyi van, hogy az illető kötelezi magát, hogy Isten akaratának életét alárendeli, Isten Igéjét magánúton is tanulmányozza és az Isten országáért való munkában részt vesz. Mint látszik, ebben legtávolabbról sem szabad semminek sem lennie, ami azt a gondolatot ébresztené, hogy itt egyesületbe léptek be, mert minden ilyen jogi formát kerülünk. Ettől kezdve a munkát szorosabbra vonjuk és a fiúkkal vagy leányokkal igyekszünk közelebből megismerkedni azon célból,

hogy a keresztyén életük fejlődését figyelemmel kísérjük. Mindennapi áhítatra kijelölünk állandóan részeket, hogy azt folytathassák, személyi és életük kérdései iránt érdeklődünk. A bibliórakat most már sorban vezetjük, időnként imaórákat tartunk velük, akik vállalkoznak rá. A tagok részvételét ellenőrizzük, erre választatunk egy titkár-félét, akinek kötelessége a tagokat állandóan számon tartani abból a szempontból, hogy jelen vannak-e, számbavenni az adományokat, más bibliakörökkel a kapcsolatot fenntartani, a központtal levelezni stb. A négy oldalú munka így folyik nyugodtan tovább, mind nagyobb teret engedve a tagok munkájának, önállóságának, szigorú fegyelmet gyakorolva benne, nem engedve semmi rendelleniséget vagy viszálykodást. Különösen fontos fenntartani a kapcsolatot a többi bibliakörökkel, konferenciákra kiküldötteket bocsátani, mert ebből a közös munkából gazdag áldások fakadnak.

Így képzeljük mi — vázlatosan leírva — a bibliaköri munka lényegét, módját s az ifjúságunk lelki megszervezését. Természetesen ehhez most már egy részletes kézikönyvszerű utasítás szükséges, melyben a munka anyaga a legapróbb részekig lehetőleg meglegyen, ami Isten segítségével nemsokára el is készül. Addig is azonban a fenti vázlatos ismertetés alapján már meg lehet kezdeni a munkát. Elsősorban a *konfirmándusok* kínálkoznak erre, ha nagyobbak nem vállalkoznak, s ajánlatosabb is először a kisebbekkel kezdeni. Minden kezdethez azonban az Isten országában és ezt nagyon világosan kénytelenek vagyunk újból és újból hangsúlyozni — *egy* szükséges s ez az, hogy az illető legyen *világos tudatában* annak, hogy *Isten tényleg rábízta ezt a munkát*, legyen hite és önfeláldozása és *buzgó imádságban* gyakorolja esedezzek Istennek, hogy ami gyöngeségéből hiányzik, pótolja ki Lelke gazdag ereje által.

I. L.

Vallásos nevelés.

Vallástanításunk megújulásáért.

Egyházunk jelen helyzete, körülményei érthetővé, ha nem is menthetővé teszik, hogy mikor annyi a feladat és Isten kegyelméből kezdjük mind jobban és jobban látni e feladatok nagyságát és sokaságát, közülük némelyek időnként háttérbe szorúlnak a szemünk előtt és a legujabban felismert és legégetőbbnek látottak elhomályosítják a régebbieket. Ez történt — mint látjuk — többek között az igehirdetéssel és ez a vallástanítással is, hogy a belmissziói munkák kétségtelenül sürgető volta ezeket egy időre háttérbe szorította. Pedig a dolog úgy

áll. hogy nemcsak hogy nem hanyagolhatók el ezek a feladatok, a kötött építő tevékenység e három nagy köre — a pásztoráció a harmadik — hanem egyenesen ezek képezik a törzset, melyen a többi, szabad építő munka felépül s melyek alapelvei és módszerei alapul szolgálnak maguknak a belmissziói munkáknak is. Nem szabad tehát azokról lemondanunk soha és nem engedhetjük, hogy ezek elhanyagolásával a szabad építő tevékenységek maguk is elveszítsék alapjaikat és egy rendszertelen, kapkodó technikai munkává váljanak. Ha valamelyik ilyen kötött tevékenység végzése lehetetlenné válnék, mondjuk pl. az iskolai vallásitanításé; akkor is gondot kellene fordítani rá, hogy a lehető szabad építő tevékenység, ami ennek megfelel, a vas. iskola vagy gyermekistentisztelet, *azokon a tudományos elveken épüljön fel*, melyek a vall. tanítás elméletét tartják. Világosan látszik ennek az elvnek igazsága abból is, hogy olyan egyházakban, melyekben iskolai vallásitanítás nincs (pl. Amerika, Skócia) a vas. iskolai nevelés elméletét fejlesztik ki így és hogy egy vas. isk. vezetőnek — kevés leszámítással — ezekben az országokban *olyan elméleti és gyakorlati felkészültséggel kell rendelkeznie*, mint aminőt a katechetika ad, megtanulja a vall. tanítás anyagát, tanul gyermeklélektant, módszertant, bibliáismertetést, egyháztörténetet, szóval mindazt, ami a vallásitanítás elmélete és gyakorlata elsajátításához szükséges.

Szeretnénk most röviden áttekinteni azokon a nehézségeken, melyek a jelenlegi iskolai vallásitanításnak útjában állnak és megbeszélni őket.

Kezdjük először is azzal, amire már az előbb céloztunk, *a vasárnapi iskolával, mint amely akadályozza, vagy feleslegessé teszi tudatunkban a vallásitanítást*. Ilyen ellenvetést a vas. isk. ellen gyakran hallunk, mely szerint a vas. iskola fellátása szükségszerűtlenül teszi, hogy még külön órákat tartunk az iskolában vallásóra néven, hiszen az sokkal jobban és bővebben megadja a gyermeknek a vall. nevelést, mint heti egy órán át, más felekezeti iskolában meg tudnók adni. Ez több oldalról is nagy tévedés és különösen azért tartjuk szükségesnek — ha lehet — eloszlatni, mert tudjuk, hogy legtöbbször jóhiszemű tévedés. Már maga az is, hogy rikán van alkalmunk a gyermekekkel érintkezni, azt a gondolatot adja, hogy *minél több alkalmat használjunk fel erre, tehát ha a vasárnapi iskolában foglalkozunk is velük, az iskolai vallásórák alkalmait is ép olyan erővel ragadjuk meg*. Még inkább ajánlja ezt azonban az a tény, hogy a vallásitanítás és vas. iskola *nem ugyanazt a célt szolgálják*. Ezt a gondolatot lapunkban is sokszor hangoztattuk, most, mivel a félreértés napról-napra erősödik, szükségesnek látjuk lüzetesen, de röviden tisztázni. A vallásitanítás egy anyaghoz van kötve, formája kötött s arra törekszik, hogy bizonyos ismeretanyag átadása mellett, amely anyag a gyermek keresztyén életében és egyházban folytatott életében nem mel-

lőzhető, a gyermek vallásos világnézetét kiépítse. Anyaga hozzátartozik ahhoz a vallásos kulúrkincshez, melyet az egyház mint a maga hitének logikai formáját, kereteit, az új nemzedéknek át akar adni. Arra igyekeznek, hogy az illető gyermekben a keresztyén hitet tudatosítsa, hogy így annak a ker. életnek a folytatását, amelyre őt keresztyénsége és reformátusága egyformán kötelezik, számára lehetővé tegye. A vallástanítás a maga anyagában, formájában határozottan egyházi — nálunk — s még ahol nem egyházi is s ahol az a gondolat lép föl, hogy a vallástanításnak egyetemesnek és felekezeti felettinek kell lennie, ott is határozottan kiemelkedik benne az, hogy vallásos világnézet kifejtésére akar reávetetni. A vas iskola ezzel szemben sokkal szabadabb. Anyaga nincs kötve, nem kell sietni vele, hogy míg a gyermek az iskolából kikerül, megkapja mindazt, ami mint vallásos ismeretanyag nélkülözhetetlen számára a vallásos világnézet kifejlésében és egy egyházhöz tartozásában. Ez onnan is látszik, hogy a vas. iskola anyagát meg lehet állapítani önkényesen, a helyi viszonyoknak megfelelőleg, hogy át lehet venni más egyházaktól, sőt lehet ilyen anyagot interconfessionális használatra állapítani meg, mert az anyag kérdése a vas. iskolánál másodrendű kérdés. Az interconfessionális használatra megállapított anyag, azután a vas. iskola anyagának megállapítása, beosztása, a Világszövetség által kiadott lecke-tervek stb. mind olyan országokból indulnak ki, ahol rendszeres vallástanítás nem lévén az iskolákban, a vas. iskolába szorúl bele a vall. világnézet anyaga is. De még így is első pillantásra látszik a különbség, ha összehasonlítjuk pl. a nemzetközi vas. isk. lecke-tervet a vallástanítás anyagául ugyanazon korú gyermekek számára felvett anyaggal. Az előbbiben pl. 6—8 éves korúztálynak a következő gondolatkörök vannak felvéve 1925-re: Jézus és mennyei atyja. Jézus és barátai. Jézus a gyermekek barátja. Csodatételek. Mit tanított Jézus életével. Isten gondviselése a gyermekeken. Dávid története. Isten táplálja az övéit stb. Míg a vall. tanítás anyagául nálunk az ószövetségi történetek vannak felvéve ennek a korosztálynak.¹ De még ha a két anyag egybeesnék is, akkor sem lenne ugyanaz, mint pl. a kiadott vas. isk. tanításoknál is látszani fog, ahol pl. Mózes története három, az egyiptomi csapások szintén három tanításban van feldolgozva, amit a vallástanítás a maga sokkal komprimáltabb anyagával nem lenne képes. Ugyancsak az anyagnál látható, hogy míg a vall. tan. a bibliai történeteket nagy vonásokban közli, s ezenkívül az egyháztörténetet és

¹ Hogy az egyh. ker. kiadásában megjelenő *Vas. isk. tanítások* nem ilyen szisztematikusan, hanem történetileg veszi az anyagot, az ezt az elvet nem dönti meg, mert ugyane történetek más lecke-terv-beosztással is használhatók, más sorrendben is. Hogy véletlenül a vas. isk. lecke és vall. tan. anyag az osztályoknak részben egybeesett, az sem zavaró, ha látjuk, milyen röviden végez a vall. tan. anyaga, szemben a vas. isk. anyagával, egy-egy koral.

kátét veszi fel a népiskolai fokon, addig a vas. iskola csakis a bibliával és annak is csak történeti könyveivel foglalkozik ugyanazon hat év alatt.

E különbözőség mellett az anyagban egy másik óriási különbség is áll fent, ami a két munkaág módszerében nyilvánul. Már maga a különböző cél mutatja, hogy itt a módszerek is különbözőnek kell lennie. Az a nehézség, hogy másképen beszél el ugyanazt a történetet a vallástanító és másképp a vas. isk. csoportvezető, tulajdonképp csak akkor állhat fent, ha egyik sem beszél el *jól* a történetet, s csak olyan módszerrel állhat fent, mely a régi, indokolatlan *mesemondás* módszerével él. Ez a módszer azonban már a múlté! Hogy az egyik elbeszélő szerint Mózes piros palástban járult a fáraó elé, a másik szerint kétkben, ebből a gyermek sokkal kevesebb dolgot csinál, mint hisszük. Az elbeszélés színezése úgysis csak két oldalon történhetik: a cselekmény lelki rugóinak a fölmutatása oldalán és a kortörténeti oldalon. Az utóbbit pedig minden vallástanítónak tudnia kell. Végül, ha a vallástanító is és a vasárnapi iskola is a *biblia* alapján áll és a megfelelő rész szemelvényeit onnan olvastatjuk el a gyermekekkel, akkor a kétféle előadás ki van zárva, mert a gyermek mégis annak hisz, amit a nyomtatásban olvas s a biblia szövegét veszi alapul és az jól is van így.

A két módszer legvilágosabban egy konkrét példán lévén szemléltethető, iktassuk ide ugyanazon történet feldolgozását, amit a vallásórán és vas. iskolában történik. Legyen a történet pl. a Mózes születésének története, minthogy ez mind a két anyagban megvan. A feldolgozást természetesen csak vázlatosan adhatjuk, de még így is látszik a különbség.

Gyakorlati tanítás Mózes születése történetéről vallásórán.

I. *Szemléltetés.* A történet. 1. Ma megtanuljuk, hogyan mentette meg Isten csodás módon Mózeset. 2. Az izraeliták szomorú helyzete Egyiptomban. A fáraó rendelete az újszülött fiúgyermek vizbeöléséről. Jokebédnek fia születik. Lelki harca, hogy mit csináljon. Végre is Istenre bízva, kiteszi egy kosárban a Nilusra. A királyleány és kísérete. Mózes megtalálása, Mirjam ajánlata. A királyleány Jokebédre bízva a gyermeket. — A történetet felolvaslatom a bibliából. Elmondatom a gyermekekkel kétszer, háromszor, míg jól tudják. — II. *Elmélyítés.* Tanultunk-e még valakiről, aki nagy veszedelemben volt, s akit Isten megmentett? József a börtönben. Jákób a bétheli pusztában. *Minden veszedelemben egyedüli menedékünk Isten!* (Felirom a táblára.) Az izraeliták is benne bíztak a fogságban, Ábrahámnak, Jákóbnak, Józsefnek Ő volt menedéke. Mindezeket tartotta Isten, mert nagy céljai voltak velük. Mit ígért Ábrahámnak, Jákóbnak? Ezekhez hasonlóan Mózesrel. Népe vezérévé akarta tenni. *Isten megóv minket, mert azt akarja, hogy Neki szolgáljunk.* (Felirom a táblára.) Jézus azt mondta: a ti fejetekről egy

hajszál sem eshetik le Isten tudta nélkül. Jézus élete félelem-nélküli élet volt. Majd a jövő órán meglátjuk, hogyan nevelte Mózes ide Isten. III. *Alkalmazás.* Aki Istenben bízik, nem fél a veszedelemtől. Milyen veszedelem fenyegethet minket? — Megtanuljuk ezt az éneket: „Egyedüli reményem . . .”

Mint látszik itt a történet megtanítása foglalja el a legtöbb időt, az elmélyítésben csak a főgondolatot vizsgáljuk keresztül a történeten, az alkalmazás pedig röviden adja meg az útastást azokra, amikben a gyermek a történet gondolatát a maga életében megtalálhatja. A hivatkozásokkal Abrahámra, Jákóbra stb. az ismétlést szolgálom s a róluk szóló történetet ujitom fel. Az anyag kötött, mellékes történetekre nem terjeszkedhet ki.

Vasárnapi iskolai tanítás a Mózes születése történetéről, I. Szemléltetés. A történet. Amrá és Jokebéd családja.¹ Mózes születése. Jokebéd rejtegeti és retteg. A kosár. Kivitel a Nilushoz. A királyleány. Mirjaim ajánlata. Mózes mint a királyleány védenca otthon nevelkedik. Mózes elvitele a királyi palotába. II. *Elmélyítés.* 1. A rendelet szerint, emberi számítással Mózesnek el kellett vesznie. Milyen módok lehettek volna megmentésére? Eltitkolni, hogy született. Igen, de a sírása elárul. Vagy leányruhába öltöztetni? Egyszer kiszül, hogy fiú s akkor pusztítják el. Mindkét módszer miért volt rossz? Mert mindkettő hazugság. Isten még hazugság árán sem akarja, hogy megtartsuk magunkat, vagy más. Ez volt a harmadik módszer: kitenni a vízre. Milyen veszedelmek fenyegettek a Nilus vizén Mózeset? Egy hullám felboríthatja a kosarat. Ehen pusztul. Vadállatok felfalják. Mit csinál Jokebéd? Istenre bízta a gyermeket. *Isten tud segíteni, mikor senki sem tud.* Már azt gondolták, a gyermek biztosan elpusztul. Isten segített. Sokszor van így, hogy már senki sem tud segíteni, s Isten segít. Tudunk-e erre példát mondani a bibliából? (Jézus gyógyítottjai). 2. Mózes örökké tudta, bizonyosan elmondták neki, milyen csodálatosan mentette meg Isten. Vajjon hálás volt-e azért? Tudta, hogy Isten őt a biztos veszedelemből hívta ki. Tehát hűnek kell hozzá lennie. Mi fenyegette Mózes hűségét? A királyi udvar, bálványimádó egyiptomiak, akik megvetették az ő népét és vallását. Hogy tudott ezek ellen védekezni? Úgy, hogy emlékébe idézte anyját, testvéreit és akire anyja tanította, Istent. *Csak neki akart szolgálni.* III. *Alkalmazás.* Milyen eset volt már valamelyiketek életében, hogy nagy veszedelemből Isten kiszabadította őt vagy valakijét? Érzed-e milyen hálás vagy érte Istennek, sohasem köszönheted meg eléggé. Van egy baj, amin igazán csak Isten tud segíteni: a bűn. Mert Isten azért őriz meg, hogy neki szolgáljunk. Mivel szolgálhatsz Istennek? Hogy állhatsz ellene a rossznak? Van-e valami fenyegető rossz körülted? (Gonosz beszéd, verekedő testvérek stb.) ennek ellenállni. Imá-

¹ A zsidók egyiptomi nyomoruságáról egy előbbi tanítás szól.

sággal. Hogyan imádkozol ma este ezért? IV. Arany mondás: Zsolt. 17:8. Így tartotta meg Isten Mózeset, így őriz téged, mert drága vagy neki. *Enek*: 25:1—4. *Foglalkoztatás*: Rajzoltatása a Nilusnak, kosárfonás stb.

E vázlatból is látható, hogy a vas. iskolai tanítást a szélesebb kezelés, apróbb kérdésekbe, különösen lelki kérdésekbe való beléhatolás jellemzi, mert az a fő, hogy a gyermekek keresztyén életét s annak kérdéseit öniudatosná tegyük s azokban indításokat adjunk. A vallástanítás tehát *semmiképen* sem tudja pótolni a vasárnapi iskolát, ép oly kevéssé, mint ahogy az iskolai nevelés nem pótolja a házi nevelést. Ha pótlásról van szó, akkor a vas. iskola lehet az, mely *képesse tehető* a vallástanítás pótlására, de jelenlegi formájában semmiképen, ahoz az egész anyagnak és lecketervnek *egészen új beosztása* és mindenekfölött *kétszerannyi idő* szükséges. Azért az olyan országokban, ahol nincs iskolai vallástanítás, nem is heti egy vagy két, hanem hell 3—4 órát szánnak a bibliai iskolára, sőt beállították a hétköznapi nyári bibliai iskolát is.

Azt remélhetjük, hogy a vasárnapi iskola most már ilyen felfogással nem lévén akadálya a vallástanításnak, áttérhetünk rövid megemlítésére annak a többi nehézségnek, melyek jelenleg vallástanításunk útjában állanak.

Ilyen kétségtelenül a *népiskolai vallástanítás jelen anyagának és tankönyveinknek* a körülményekhez való alkalmatlansága. Az anyag jelen formájában egyrészt arra van számítva, hogy az iskola maga, ha épen nem felekezesi református iskola is, mégis világnézetében és nevelési rendszerében bizonyos segítségére jön a vallástanító lelkésznek. Ma azzal kell számolnunk, hogy az iskolai nevelés vallásos világnézete fejlesztésében nem képes annyira segítségére lenni a gyermeknek, mint azelőtt, sőt, pl. más felekezesi iskolákban egyenesen egy más vallásos világnézetben részesíti azt. A vallástanítás anyagát tehát úgy kell megállapítanunk, hogy minél világosabban és határozottabban meg tudjuk adni a gyermeknek azt a nevelést, amit akarunk. Ez az anyag sokkal erőteljesebbé válását, poentírozását jelenti a református hittartalomra vonatkozólag. Megengedhetetlen, hogy vallástanításunk anyaga ezután is csak azt ölelje fel és fejtegesse hosszan, ami nem határozottan és karakterisztikusan református s ami általánosságával csak az indifferenzizmust növeli benne, mint minden vallástanítás, melynek karaktere nincs. Népiskolai vallástani tankönyveink kritikájára itt nem akarunk rátérni, csak általános meggyőződésnek adunk kifejezést, mikor megállapíthatjuk, hogy nincs jó lelkiismerettel, sikeresen használható tankönyvünk, s ami van, az egy régi liberális világ elmúlt módszerével rendelkezik. Vegyük hozzá még ehhez, hogy a vallásórák száma is, különösen az állami intézetekben csökkentetett, nem lehet többet megengedni azt a luxust, hogy heti egy órás vallástanításban órákat töltsünk el

az öszövétség olyan történeteivel, melyek igen jelentéktelenek, mint a Jefték meg a Roboámok, s ezzel szemben egyetlen órát áldozunk a prófétáknak stb. Nem vesszük ki innen a konfirmációi tanítás kérdését sem, melynek örömnappja lesz az, mikor a régi, tiszteletreméltó, de már évtizedekkel ezelőtt menthetetlenül megöszült, bár még állandóan megifjítani próbált Nagy Péter féle káté helyett a Heidelbergi káté a közhasználatba kerül. Új vallásitanításunk anyagának rövidnek, de határozottnak kell lennie, támaszkodnia kell az iskolán kívüli munkára, mintegy a textusát kell adnia annak, amit a vasárnapi iskola végez, konfirmációi előkészítésünk pedig *ne legyen több hat hétnél*, mely hat hét azonban komoly lelkigyakorlatokkal folyván le, befejező része legyen a hároméves katechumenatusnak vagyis a serdülők vasárnapi iskolai folyamának.

Végül *módszerében* szintén meg kell ujulnia a vallásitanításnak. Jobban közelednie kell az élethez, nem szabad beleegyeznünk abba, hogy a vallást melléktantárgynak nézze már az elemista gyermek is, mely ha elmarad akkor sem baj, s melyből mindenki egyest kap. Igyekeznünk kell elsajátítani új módszereket, mert bizony a vallásitanításban még úgy állunk a módszerrel ma is, mintha valaki a repülőgépre bumeranggal akarna lövöldözni. Fel kell fedoznunk, hogy a vallásitanításnak nemcsak az a feladata van, hogy megtanítsa az anyagot, hogy az *lélekmegnyerő* munka, mellyel igyekeznünk kell megmozdítani és egyházunk számára biztosítani a gyermeklelkeket, hogy az *öntudatosító* munka, mellyel indifferentizmusából és álmoságából kiverve a lelket, lobogó hitet akarunk neki adni, hogy az *harcoló* munka, mellyel fegyvert akarunk a lelki kezeibe adni más világnézetek, idegen határok, romboló veszedelmek leküzdésére. Csakis ebből a pontból kiindulva lesz a vallásitanításunk igazán modern és a jelen követelményeknek megfelelő.

I.

Az igazi papné.

Édes testvérem!

Együttlétünk harmadik napjának főtémája az volt, hogy „milyen papnéja vagyok én a férjem gyülekezetének?”

Mindenekelőtt egy, mindnyájunk szívében közösen élő tévedést kellett helyreigazítania az Isten Lelkének, hogy így, „megvilágosítva szíveink szemeit” képessé tegyen az Úr gondolatainak a meglátására. Mi azt hittük ugyanis, hogy a mi igazi értékünk abban áll, hogy mit és mennyit *dolgozunk* a mi gyülekezeteinkben — pedig Isten akarata szerint ami legmélyebb és legegységesebb értékünk abban van, *amik vagyunk*, az Ő kegyelme által! Mindjárt megérted egy hasonlaton. „Mert Krisztus jó illatja vagyunk Istennek” — mondja az Irás II. Kor. 2:15-ben. Mi az illat? Elrejtett, megfoghatatlan, hangtalan, alázatos és névtelen s mégis milyen édes gyönyörűségű, csodálatos, ellenállhatatlan erejű! Az illat titka, hogy nem az energiával hat, amit kifejti, hanem egyszerűen azzal, hogy *van*. A mi asszonyéletünk legszentebb, hatása s legáldottabb hatalma szintén nem abban az energiában áll, amit mi kifejünk, hanem abban, hogy rendelkezésére állván a Krisztusnak, az Ő élete illatként áradjon szét belőlünk a világba. Nekünk nem *tenni* kell a Krisztusért ezt vagy azt — nekünk *lenni* kell Ő érette s az Ő számára! Ebben van a mi asszonyéletünk feladatának a legmélyebb lényege!

Ez a megismerés mérhetetlen nagy megnyugvást jelentett a legtöbbünk számára. Hiszen közülünk azok, akik édesanyák s akiknek még kicsinyek a gyermekei, annyit gyöttrődünk azon, hogy „mi nem vagyunk jó papnék — mert nem dolgozunk a vasárnapi iskolában, nem vezetünk bibliakört, nem veszünk részt a Nőegylet munkájában”, mert kisgyermekeink miatt semmi rendszeres munkát nem vállalhatunk! Mélyen föllelekedtünk, amikor megértettük, hogy a „jó papné”-nak nem okvetlenül kell ilyenféle munkát végeznie a gyülekezetben, hogy az Úr előtt még nem vagyunk „rossz papnék” azért, mert szorosabb értelemben vett gyülekezeti munkát nem végezhetünk a kisgyermekünk miatt! Óh milyen boldogság, hogy az Úr a kegyelem Istene, aki nem *egy* sablon szerint ítél meg bennünket, hanem mindegyikünket a maga egyéni mértéke szerint. Hogy ez a kegyelmes Isten mindenkit a maga helyén keres... s hogy Ő a fiatal édesanyákat elsősorban otthon, a maguk kicsinyei mellett keresi s az asszonyokat elsősorban a maguk házi körében s csak másodsorban a gyülekezeti munkában!

S még akkor is, ha a papné végezhet ilyen munkát, nem ez a munka dönti el az ő papnévoltának az értékét, hanem csupán csak az, hogy az *élete* mennyire s mennyiben illatja a Krisztusnak!

S ez a gondolat megint visszavitt az egyellen s a legfőbb kérdésnek a központjába: a gyülekezetben való feladatunkat is csak akkor oldhatjuk meg, ha személyes kapcsolatunk van a Krisztussal, ha Ő élő hatalommá lett az életünkben! A mi életünk, a mi lelkünk alabástromszelence kell legyen, amelybe Ő beletöltheti a maga életének drága nárdusolaját, hogy illata szerteszállva hirdesse az Ő dicsőségét! De így van-e ez nálunk? Nem vagyunk-e tele hiúsággal, kapzsi önzéssel, léha, kicsinyeskedő fölületességgel . . . vajjon az én nem foglalja-e el úgy a szívünket, lelkünket, hogy a Krisztus-élet nárdusolaja már nem talál semmi helyet bennünk?

Vajjon nem inkább halál illatja árad szét belőlünk, ami megöli a mások lelkét is? Nem vagyunk-e mi is pletykaterjesztők a gyülekezetben, gyűlölségszítók és békétlenségnek szerzői? Vagy ha a Krisztus-életet már be is fogadtuk magunkba, ha a nárdusolaját a Krisztus ki is töltötte a lelkünkbe, miért van az, hogy mégis oly kevesen érzik meg bennünk s oly gyengén árad belőlünk a Krisztus illatja? Mert az alabástromszelence nem arra való, hogy megőrizze a nárdusolaját, hanem célját csak akkor fogja betölteni, ha szétörik s az olaj illata szétárad az egész házban! A Krisztus-élet mibennünk csak akkor terem gyümölcsöt a mások számára, ha a szelencét feláldozzuk, ha önmagunkat odaadjuk a másokért való szolgálatra. Jól értsük meg: nem az időnket, nem a tehetségeinket, nem a pénzünket, nem ezt vagy azt — hanem *önmagunkat!* Csak aki önmagát adta oda, csak azon, mint szétört szelencén keresztüli, árad át a győzelmes Krisztus-élet illatja a mások szívébe is. Az az igazi jó papné, aki önmagát adja oda a gyülekezetének. Aki minden szenvedésről tud és minden bajról a gyülekezetében, aki mindenütt ott van a tettekrezés segítséggel s egy pár meleg, vigasztaló szóval. Aki a szíven hordja a gyülekezete bűneit s bizakodó hűséggel imádkozik naponként érettük — aki megoszt minden örömet, megért minden fájdalmat, aki mindenki számára ott van, mert ő mindenkié. Akinek a munkáját senki se tudja felsorolni s meghatározni — de boldogító hatását mindenki érzi. Aki zajtalanul, elrejtőzve végzi a maga alázatos, csöndes szolgálatát — s mégis mindenütt ott van az ő lelkének melege, áttormáló ereje. Aki olyan, mint az illat . . . akinek a legdrágább értéke az, hogy *van*.

Oh testvérem — vajjon ilyen papnék vagyunk-e már?

Imádkozó szeretettel ölel:

Mária.

Beszámoló.

„Áldjad én lelkem az Urat“ — ez az örömének szakad föl a szívemből, amikor beszámolót akarok írni a bikfalvi papné konferenciáról. Olyan jó volt hozzánk az Úr s olyan kegyelmes, mindent olyan csodálatosan rendezett el s olyan szeretettel gondoskodott rólunk!

Kiss Albert esperesék adtak hajlékot a konferenciának s az ő áldott meleg szívük és jóságos szeretetük olyan kedvessé s boldoggá tette az együttlétünket, hogy nem tudunk érte eléggé hálát adni az Urnak. Összesen 14-en voltunk — a nagy házban egész magunk voltunk, mert Kiss Albert magunkra hagyott, hogy fesztelenebb s intimebb lehessen az együttlétünk! — s két napot töltöttünk ott az Úr színe előtt, csak lelki kérdésekkel foglalkozva. A fölvetett kérdések azonosak voltak a vécsi konferencia kérdéseivel, (azokkal, melyeket részletesen most már „Az Ut“-ban is közöltünk!) — s itt is ugyanazt a hatást váltották ki, mint ott. Itt is egy nagy komoly megismerést, azt: hogy eddigi életünkben hiányzott a Krisztus realitása, a vele való kapcsolódás ereje és öröme — s itt is egy szent vágyat és elhatározást, azt: hogy ezentúl másképp kell lennie mindennek, hogy el kell indulnunk Jézus felé s nem szabad megnyugodnunk addig, amíg Ő nem lett a mi életünk királya is!

Felejthetetlen drága két nap volt, ez mindnyájunk számára s két kívánságot váltott ki belőlünk. Először azt, hogy mi, akik így együtt voltunk, minél előbb megint találkozhasunk egymással egy papné konferencián. Másodszor azt, hogy az Úr kegyelme adjon Erdélynek még sok olyan drága, meleg vendégszerető házat, mint amilyen a bikfalvi 1. hogy másutt is, sok helyen lehessen még papné-konferenciát csinálni. 2. hogy sok-sok papné ismerje meg egy ilyen konferencia áldásait. Hallgassa meg az Úr a mi kívánságunkat kegyelmesen!

Édes testvérem!

Eljött megint a drága ádventi időszak a maga sejtelmes szent várakozásával, ünnepi boldog készülődésével.

Tudom, hogy a ti házatokban most mindenkinek sok kedves titkos dolga van s hogy a te szíved is meleg igyekezettel készítgeti a karácsonyi meglepetéseket, az ünnepi ajándékokat a kedveseid számára. Tudom, hogy most, még inkább, mint máskor, egyetlenegy gondolat tölti el a lelkedet: mindent olyan jól és olyan szépen megcsinálni, hogy mindenki boldog legyen s jól érezze magát a karácsonyfa alatt. S látlak magam előtt, amint szorgalmas kezekkel varrogatva, öltögetve, a lelked pedig aggódva számlálgatja, hogy milyen gyorsan telnek a napok s még mennyi rengeteg mindent kell még elvégezned az ünnepig. S aztán... aztán csakugyan összetorlódik minden: az utolsó napokra marad a nagytakarítás, mert köz-

ben még vendégeid voltak — a sok sütés és közben még a legutolsó bevásárlások — még el kell menned egy pár jótékony karácsonyi bazár megnyitására is — a karácsonyfa díszeket már csak éjjel tudod megcsinálni s végre elérkezik dec. 24-ike s te azzal ébredsz, hogy milyen jó, hogy végre ma estével befejeződik lázas hajszolód. Délelőtt még ki kell kérdezned a gyerekek karácsonyi versét még egy utolsó erőfeszítéssel segítsz nekik befejezni apukának szánt ajándékaikat — közben még elvégzed az utolsó sütést — délután kapkodó sietéssel feldisziped a karácsonytát... s végre elérkezik a várvárt pillanat, amelyre hetek óta készülődöttél. Megszólal a csengő, a gyerekek ott állanak a karácsonyfa alatt, az édes apa felolvassa a karácsonyi evangéliumot s aztán felcsendül az ujjongó ének: „Szívünk vígsággal ma betölt...” Öröm, gyermekkacagás van körülötted, minden arcon ott ragyog a boldogság... a tieden is, de nem tudod szíved szerint élvezni a karácsonyi örömet, mert halálos fáradt vagy! S este, ha lefeküdtél s kimerülten rögtön elalszol... akkor a karácsony angyala szomorúan áll az ágyad fölött, te szorgalmas asszony, te buzgó, önfeláldozó édesanya... mert mindenre gondoltál s mindenkire... csak épen a *lelkedre* nem! Mert a sok hajszja közben nem volt adventod, nem készülődöttél Jézus befogadására! Mert a sok másodlagos dolog miatt elfelejtetted az „egy szükséges dolgot”... s a *lelked* üresen maradt s áldás nélkül, mert Jézus nélkül ünnepeletek karácsonyt!

Édes testvérem, milyen másnak *kellene* lenni a karácsonyodnak... milyen más *lehetne*... ha te akarnád! Ha te egy kicsit kevesebb fontosságot tulajdonítanál a külsőségeknek s többet adnál a belső, lelki készülődésre! Ha a „kötelező” nagytakarítás helyett inkább többet vennéd a kezdedbe az adventi időben a bibliádat, hogy szívedet-lelkedet átvilágítsák s megszenteljék azok a drága szép adventi ígéretek. Ha kevesebbet hajszolódnál a sütéssel s bevásárlásokkal s helyette a gyermekeiddel összeülnél naponként adventi énekeket tanulni s már előre megölténéd a szíveteket a legdrágább ajándék várásának az örömeivel... ha Jézus befogadására készülődne a szívetek! Ha karácsony estéjén kevesebb lenne a sütemény, kevesebb a csillogó külsőség, egyszerűbb a karácsonyfa... de helyette Jézus maga állhatna ott veletek a karácsonyi szobában! Ha te kevésbé lennél fáradt s szívből ujjongva tudnád együtténekelni a többiekkel „Krisztus urunknak áldott születésén...”

Édes testvérem, *áldott* ünneplést kívánok neked, boldog lelki ünneplést — az *Úr Jézus* legyen a legdrágább karácsonyi ajándéka és öröme a te *lelkednek* és háznak.

Imádkozó szeretettel ölel
testvéred

Mária.

Tudomány—Világnézet.

Az imádság.*

Szeretném, ha előadásomban az imádságnak minden vonzó vonását megeleveníthetném, minden varázsát elővarázsolhatnám, szeretném, ha az imádságról életének megfelelő hű képet rajzolhatnék. Sajnos, nemcsak tudásom hiányos volta, nem csupán tapasztalataim szegénysége akadályoz meg ebben; az imádság életének a természete olyan, hogy *azt nem lehet egész mélységében kifejezésre juttatni*. Reményik Sándor egy újabb szép költeményében a költői hangulat megfoghatatlanságáról beszél. Boldognak mondja az embert, aki azt élő valóságként szívében hordozza, mert örök lehetőségeket rejt magában, de ne próbálja meg senki, hogy azt dúrva kézzel magához rántsa, mert csak árnyékának árnyékát öleli, azt mondja róla, hogy az áthághatatlan hegy, feneketlen tó, elérhetetlen messzeség s hogy ezért az ember részéről leghelyesebb magatartás vele szemben az alázat. E költeményben kifejezésre juttatott érzés fog el akkor, amikor az imádságról kell szólnom, boldog az ember, aki érzi annak hatalmát, aki az imádságban közel jön hozzá és előtte alázatosan meghajtja magát. De én mélyen érzem azt is, hogy minél bensőségesebb az imádság, annál teljesebben adja magál abban az ember s épen azért annál kevésbé tudja annak életét megragadni. S ha olykor-olykor annak egyes vonásai megállottak az öntudatnak fénykörében és az bevilágított azoknak rejtélyeibe, a színek és hangulatok lefoszlottak már a gondolatokról, amiket az öntudat megfogott.

De más szempontból is nehéz az imádságról hű képet adni, mert ha az imádság tartalmát akarjuk feltárni, annak *általános* vonásait kell megrajzolni, *közös emberi* tartalmát kell felmutatni, az imádság azonban a *legegyénibb* életjelenség s az egyén életében is számtalan színben, változatban, hogy úgy mondjam, tartalmának csak töredékeiben jelenik meg. Ha pedig általános képet akarunk adni az imádságról eltűnnek arról az egyéni színek és hangulatok, eltűnik az imádságban kibontakozó élet üdössége, frissessége, eltűnik mindaz, ami az imádságnak a légkörét képezi.

* Előadás a sepsiszentgyörgyi lelkészi belm. kurzuson.

Mind e nehézségek dacára azonban az emberi szellem nem nyugszik meg, ha az emberi természetben gyökerező elv-ösztön vezeti az embert az imádkozásban Isten felé, épen olyan ősi ösztönszerűség hajtja az embert az imádság tartalmának öntudatosítására is s e tekintelben az emberi szellem nem elégszik meg azzal, hogy az imádság általános vonásait tükrözze vissza, hanem valami belső kényszer űzi az emberi szellemet arra, hogy az imádság életének egész tartalmát, tartalmának légkörét és annak harmatos üdeségével együtt mind visszatükrözze. Ha az imádkozás iránti szükségérzet és tartalma öntudatosításának szükségérzete egyaránt az emberi természet ősi jellemző vonásához tartozik, akkor e kettősség bizonyos *célszerű* kettősség és a részek kölcsönhatásban vannak egymással, az imádság nyújt tartalmat az öntudatnak, viszont az öntudatosítás lendületet ad az imádságnak. Így ha nekem ma az imádság tartalmát kell feltárnom, természetes, hogy ez nem a puszta tudás és ismeretgyarapodás céljából történik, hanem azért, hogy az imádság tartalmának öntudatosítása lendületet adjon az imádkozó életbe. Az eddigiekből azonban már némileg az is következik, hogy nem annyira tudományos kutatásokról fogok beszámolni, mint inkább saját egyéni tapasztalataimról fogok számot adni, bizonyára hiányos lesz a kép, amit adni fogok és bizonyára szubjektív, de talán némileg pótolni fogja e hiányokat a személyes tapasztalás közvetlensége. Ha azonban szubjektív is lesz a kép, előadásomban nem arra fogok törekedni, hogy egyéni tapasztalataimat egymás mellé sorakoztassam, hanem az imádságnak általános emberi vonásait, hogy úgy mondjam, az imádság életének *törvényszerűségét* szeretném felmutatni, sőt az egész problémát be szeretném állítani az általános emberi szellem életfolyamába, hogy annál inkább kiderüljön az imaéletnek az általános emberi szellemre vonatkozó mérhetetlen jelentősége. Problémám azért így hangzik: *Mi az imádság jelentősége az egyén és a közösség életében?*

* * *

Ha felelni akarunk a kérdésre, hogy mi az imádság jelentősége az emberi szellem életében, kérdezzük először azt, hogy mi az *emberi élet legjellemzőbb vonása, célja?* Ha az emberi élet természetét kifejezésre akarjuk juttatni, úgy gondo-

lom, hogy a kínálkozó képek és fogalmak között egyik legki-
fejezőbb az, hogy az emberi élet természete, célja a *növeke-*
dés, az emberi élet minden tevékenységével s azoknak minden
megmozdulásával *nőni* akar. A növekedés azonban — mint
minden élő lénynél — az embernél is azáltal történik, hogy
belső tartalmát, lényegét akarja megvalósítani, azt akarja az
ember, hogy mindaz a lehetőség, ami lényegében szunnyad
kibontakozzék s egész lényén, külső világán is elhatalmaskod-
jék. Az emberi élet lényegének — mint általában minden élő
lény lényegének — az a sajátossága, hogy *rejtve van*, minél
inkább megakarjuk ragadni egy ember lényegét, annál inkább
tapasztaljuk, hogy ismerő tevékenységeikkel abba bele nem
hatolhatunk, mert az páratlan valóság. Valami sajátos kény-
szerűség űzi az embert, hogy felebarátja lelki életének sajátos
tartalmát megragadja, úgy érzi, hogy rokon az a lélek, akit meg
akar ismerni, mégis minél közelebb férkőzik hozzá, annál inkább
belátja, hogy felebarátja legbensőbb lényegét megérteni képtelen.
Igen, mert az ember lényege megmagyarázhatatlan irrationalis
valóság, az ember az ő lelke mélyével egy végtelen örökkévaló
lényben, *Isten életében* gyökerezik. Isten életéből nőtt ki az
ember élete, s ezért sajátos természetének kifejezésével az
Isten gazdag életének egy életszakát akarja kibontani és úrrá
tenni önmaga és világa felett. Mily magas méltóság, amellyel
Isten ellátta az embert! A saját életével az ő mérhetetlen gaz-
dag életének egy parányát tükrözi s ez a parányi mily mér-
hetetlenül gazdag lehet!

Az élet természete a növekedés s ebben a növekedésben
Isten életébe gyökerező lényegünk akar önmagunk és világunk
felett kilombosodni. Ámde minden élő lény az által növekszik
ha *táplálkozik*, tevékenységeink is azáltal növekszenek ha táp-
lálkoznak, amikor pedig táplálkoznak saját természetüknek és
lényegüknek megfelelő táplálékot vesznek fel magukba. A sze-
retet szeretetből táplálkozik, az erő erőből, a tisztaság tiszta-
ságból, minde tevékenységek éltető alapja az emberi élet irra-
tionális, Isten életébe gyökerező lényege is az által növekszik,
ha természetének és lényegének megfelelő táplálékot szív ma-
gába, ha Isten életéből táplálkozik. Minél gyakrabban és mi-
nél dúsabban táplálkozik az emberi lélek Isten életéből, annál
szabadabban és annál dúsabb gyümölcsözést ígérőleg növe-
kedik élete. Ha pedig most azt kérdezzük, hogy melyek azok

a források, amelyek útján az emberi lélek Isten életéből táplálkozik, akkor azok között legközvetlenebb forrásképpen adódik az *imádság, mert az imádságban jut a lélek legintimebb viszonyba Istennel.* Ha tehát az előbb azt láttuk, hogy az ember természete a növekedés, akkor most arra az eredményre jutottunk, hogy az ember akkor is azáltal növekszik, ha Isten életébe tűnő gyökereivel belemerül az imádság útján Isten életébe, hogy onnan nyerjen táplálékot a saját életében plántált isteni életfa kilombosodására, gyümölcsözésére.

Azonban — amint már fentebb is említettem — az embernek az Isten életébe vesző lényege rejtve van s ha vannak is lelkek, akik minden pillanatban készek a lelkükkel Istenhez közeledni — a legtöbb lélek le kell, hogy hántsa az ő lényegét, tiszta énjét rejtő burkot, mert csak így tudja megtalálni Istent. Az emberi életnek ugyanis különös jellemző vonása a szüntelen cselekvés, a tetteknek azonban a lélek titokzatos belső forrásaiból kellene táplálkoznia, ámde azok igen sokszor elszakadnak titokzatos belső forrásaiktól, még a jószándékkal megindított tettekbe is igen sokszor egészen öntudatlanul bizonyos salakos tartalom vegyül, az ilyen tettek aztán burkot vonnak az ember tiszta énjére. De ettől eltekintve is minél aktívabb hajlamu valaki, annál közelebb fekvő a kísértés, hogy énje szétszóródjék és megszakadjon a tettek és a tiszta én, érzületközötti benső egyensúly. Hogy már most a lélek alkalmassá váljon az imádkozásra szüksége van arra, hogy szétszóródottságában összeszedje magát, hogy egységre jusson önmagával, hogy a külsőből a belsőbe lépjen. Ez történik a *koncentráció* útján, ami az első lépés a lélek titokzatos belső lényege felé. További lépés az *önszemlélet, a reflexio.* Sajátos dolog az önszemléletnek a természete! Az ember, amikor önmagára eszmél, amikor önmagát figyeli nem bűnös voltát látja meg először, hanem tiszta énjét s miközben tiszta énjét keresi, azonnal megvilágosodnak a salakos tettek, igen, mert azok tiszta énjéhez mérődnek, ha tevékenység közben nem vette volna észre annak salakosságát, az önszemléletben azonnal megvilágosodik az. Már ez az általános emberi vonás is ösztönözhetne minket az önszemléletnek minél intenzívebb gyakorlására. Az embert azonban sokszor egyenesen bűnös ösztönök vezetik, sokszor teljes erejével hatalmat vesz rajta máskor mélyen alvó ördögi vonása s ilyenkor — észre sem

véve a látongó mélységet — vadul és vakon rohan az ember a bűnös tetre. Mily széles szakadék támad ekkor a lélek és Isten között! Ha azonban bűnös rohamában megáll, vagy már bele zuhan a mélységbe és akkor eszmél önmagára az ember, egyszerre megvilágosodik előtte rettenetes szándéka vagy tette és pedig azért, hogy tiszta énjéhez mérődnek tettei, ekkor aztán a *bűnbánat* tényénél állunk, amiben a lélek újra az Isten színe elé kerülhet. Nem lehet e helyen feladatunk a bűnbánat további elemzése, csak azt említjük meg újra, hogy minél inkább törekszik az ember az önmagával való egységre, minél intenzívebben reflektál önmagára, minél buzgóbban gyakorolja a bűnbánatot, annál könnyebben kibontakozik tiszta énje s vele a derült világosság, a lélek annál erőteljesebb szárnycsapásokkal közeledik Istenhez, Isten annál hatalmasabb szárnyalással száll le láthatatlan magasságából a lélekhez, hogy ember és Isten az imádságban egybekapcsolódjanak. „Boldogok, akiknek szívök tiszta, mert ők az Istent meglátják“ (Mt 5:8) mélységes igazsága így válik nyilvánvalóvá.

Lehetne azonban akármilyen élénk az önszemlélet, akármilyen önmarcangoló a bűnbánat, nem származhatna termékeny imádság, ha nem élne a hit az Isten valóságában, *realitásában*. Eltekintve attól, hogy egyik lélek hajlamosabb a hitre, másik kevésbé hajlamos, — meg vagyok győződve arról, hogy a hitnek a természete, minősége és egyénenként különböző, mindezekkel a körülményekkel összefügg az Isten realitásának a foka is a hívő lélek életében. De úgy képzelem, hogy nemcsak egyénenként különböző minőségű a hit, hanem egyes ember életén belül is hullámozása van a hit életének. Vannak idők, amikor Isten csaknem elbírhatatlan örömet nyújtó realitás az ember számára, míg máskor Isten eltávolodik a lélektől távoli ködös világába, ahonnan az ember nem érzi hatását, ilyenkor aztán könnyen közel férkőzik a lélekhez a kétség. Most már az imádság hatásos voltához az Isten realitásában való *absolut hit* szükséges. Szükséges, hogy Isten ha, talmas és sulyos valóságként töltsen be a lelket, szükséges, hogy az imádságban *kizárólagos* hatalmat vegyen az ember fölött, hogy olyan souveraine realitás legyen, amelyik kizár minden világi gondolatot, amelyhez nem férkőzik hozzá semmi kételkedés, szükséges, hogy Isten az ő absolut realitásával és souverainitásával *teljesen betöltsen* a lelket. Ilyen hit szükséges

ahoz, hogy az imádság termékeny legyen, az ilyen hit bátorságot, lendületet, szárnyalást ad a léleknek. — Mondhatná valaki, hogy ez nem lehetséges épen azért, mert a hit egyénként s az egyének életében is időnkint változó, — én erre azt mondom, hogy — ha nem is mindenható hatalommal — felmérhetetlenül sokat tehet e tekintetben a nevelés, az önevelés. Aki rászoktatja magát arra, hogy naponként szorgalmasan gyakorolja az Isten közellétét, az tapasztalni fogja, hogy minden egyéni sajátossága dacára, Isten egyre erőteljesebb realitássá válik reá nézve.

Az imádság gyümölcsöző voltához tehát az Isten realitá-sában való absolut hit szükséges. Minél teljesebb ez a hit az imádkozó életében, minél kizárólagosabban betölti a lelket az Isten valósága, minél távolabb kényszerít minden, e szoros viszonyt megbontani akaró, gondolatot vagy kísértést, annál teljesebben *adja magát át a lélek Istennek*. Ez az odaadás az ember részéről az imádság lelke. Ebben az odaadásban az ember lemond saját akaratáról, lemond saját külön céljairól, lemond a saját énjéről és engedi, hogy Isten legyen az egyedüli Úr felette, hogy az ő akarata legyen az egyedüli akarat, az ő célja legyen egyedüli cél. Ennek az odaadásnak a természetében, legősibb mélységében, van valami *gyermeki* vonás, minél mélyebben és teljesebben adja oda magát az ember Istennek, annál inkább elárasztja a lelket valami gyermeki odaadó szeretet, valami olyan érzés, amilyennel a gyermek odamenekül édesanyja ölelő karjai közé. Megmagyarázhatatlan, mystikus érzések, amit csak az tud megérteni, aki maga is átélte ezt. Ez átérzés pedig nem egyéni sajátosság, meggyőződés szerint ez az emberi léleknek ősi természetében rejlő vonása. Így ha Jézus az Istenfiúságnak ezt a gondolatát vetette vallásunk alapkövévé, benne ősemberi mivoltunk legmélyebb természetét emelte ki. Ha mégis ritka a gyermeki, naiv odaadó szeretet, vallásunk életelem, az onnan származik, hogy ápolatlan, elhagyatott felkünknek az az oldala, pedig a lélek ez oldalának ápolása a legfontosabb, mert a gyermeki odaadás révén születnek Isten leggazdagabb áldásai.

Minél határtalanabb ugyanis az ember részéről e gyermeki odaadás, annál teljesebben *adja magát Isten a léleknek*, az imádság révén pedig nincs nagyobb ajándék magának Istennek a bírása. Ha csak kíváncsiságból közelednénk hozzá,

ha csak tudós szemüveggel akarnók szemügyre venni, ha csak félszívvel akarnánk hozzá menni, ott maradna távoli ködös felhőkbe burkoltan, ám ha teljesen átadja magát neki a lélek, akármilyen mérhetetlen magasságban is volt azelőtt egyszerre csak egész lényével elárasztja a lelket s az ember és Isten között egy olyan gazdag, meleg, intim s minden boldog érzéssel terhes együttlét támad, amit elviselni is alig bír a lélek.

Mondottuk, hogy az emberi élet nőni akar s hogy a növekedés azáltal történik, hogy az emberi életnek isteni gyökere Isten életéből táplálkozik. Elnézem, hogy virágos kertemben miképen hervadnak el virágaim, ha nem kapják meg a szükséges táplálékot s tudom, hogy az ember élete is megmerevedik, elfásul, ha nem táplálkozik, ám ha odaadó gyermeki szeretetével teljesen elmerül az Isten szeretetében, akkor valami csodálatos melegség járja át egész lényét. üdítő mennyei harmatot szív magába s ezért a *megújulás, újjászületés* érzésétől tágul egész élete, mikor elhagyja az Istennel való boldog együletét és a világ elé lép akkor egész lényé sugárzik a mennyei áldások bírásának örömétől, arcán fényesség ragyog, Isten dicsőségének fényessége, mint ahogyan Mózes arcán is fényessége ragyogását látta a nép, amikor a sinai hegyről a törvénytáblákkal lejött (II. Móz. 34:29), újjászületett az ember, mert Isten teremtő kezéből került ki új teremtményképen. Pál apostol tapasztalatának mély igazsága szüremlik be lassanként lelkünkbe: „... ha valaki a Krisztusban van új teremtés az, a régiek elmúltak ime újjá lett minden.” (2. Kor. 5:17).

Eddigi elemzéseinkben az imádság tartalmát bizonyos elvontságában tekintettük, a külső és belső élet talajától elszakított léleknek Istennel való viszonyában, az ember azonban lábaival a *világ talaján áll*. Ennek a világnak vannak magassalatai és mélységei, vannak mély szakadékok és napfényes tetői, azután a belső életnek az Én életének is vannak feneketlen mélységei és napfényes ormai, ha azért az imádság tartalmához közelebb akarunk lépni, a külső és belső talajon álló ember ima-életét kell meglátnunk.

Ahoz, hogy az emberi élet e növekedése állandó és folyamatos legyen, szükséges, hogy biztos legyen a talaj, amelyen áll sima legyen az út, amelyen tova akar haladni, szükséges, hogy lelkét *békesség, harmónia* töltsse be. A harmónia nagy életlendítő, benne szabadon bontakoznak ki az ember rejtett

életéből támadó tevékenységek, derült égbolt, amely alatt csendesen fejlődik az élet, mint ahogy a napfényes tavaszi égbolt alatt pőnpásan virul a természet élete. Az élet egyenletes szilárd útján szívében békességgel derülten halad tova az ember, egyszer azonban megváltozik az élet útja, itt is ott is akadályokba ütközik az ember, amelyek megzavarják nyugodt egyensúlyát, de a lélek összeszedi erőit és leküzdve az akadályokat, erőt nyerve halad tova, halad veszedelmeket nem is sejtve, de egyszer csak mély szakadékhoz ér és meg se látva a tátongó űrt, belezuhan abba, feltámadó életösztönével erősen belefogódzik a meredek kapaszkodóiba, mindhiába, menthetetlenül süllyed egyre sötétebb mélységekbe, míg egyszer csak egy sötét börtönben találja magát. Minél mélyebb a sír, amelybe belezuhan, annál meglepettebben tapasztalja, hogy életösztöne mennyi ősi energiát termel a szabadulásra, az ember megfeszült izmokkal, énje minden erejével hősiiesen küzd, mindhiába! itt is, ott is áthághatatlan meredélyekbe ütközik, míg végre kemény koponyája megtörve, összeszorított öklei sebzetlen hullanak alá, elvesztette már a kiszabadulás reménységét, lelkét a kétségbeesés, a reménytelenség vak éjszakája tölti be... De egyszer csak valami rég elfelejtett, talán sohasem értett melódia hangjai lopódnak be a vak sötétségbe, egy zsoltár dallamai, szomorú akkordjai, „Mély sírba vetettél engem, sötétségbe, örvények közé“, majd reményt keltőbben vonulnak át a hangok a lelkén: „De én hozzád rimáncodom uram és jó reggel elődbe jut az én imádságom“, végül a dallam ütemére hangosabban kezd verni a szív: „Uram, szabadításomnak Istenem! nappal kiáltok, éjjel előtted vagyok, jusson elődbe imádságom.“ (Zsolt. 88). Minél teljesebben adja át a lélek magát a zsoltár dallamainak s azokon át teremtőjének, annál inkább tapasztalja, hogy *milyen erős az Isten karja*, egész szeretetével öleli át a tőle elszakadt, eltévelyedett, magabizító gyermekét, mint a példázat szerint a pásztor az ő eltévelyedett bárányát (Lk. 15), s az ember egyszerre csak úgy érzi, hogy ragyogó napfényes magaslatra, biztos kőszálra került, egyszerre csak elfelejti a sötét meredélyek mind e kínját, a földi élet minden gondját, bilincsei szétszakadnak s most duzzadó örömmel fennhangon kiált: „Az Úr az én kösziklám, váram és szabadítóm, az én Istenem . . . menedékem“. (Zsolt. 18. 3.) A boldog hitvallás hirtelen dicséretmondásba csap át: „Áldott

legyen az Úr! Napról-napra gondoskodik rólunk, a mi szabadságunk Istene." (Zsolt. 68. 20.) Biztos köszálon áll az ember most, mégis a hatalmas lendület, amit az Isten karja adott neki még tovább is emeli. Sokszor megállapították már azt, hogy az élet küzdelem, hogy az ember megfeszített izmokkal birkózik a világgal. Hányszor veretik le, hányszor bukik el az ember ebben a küzdelemben! Az imádságban az Isten könnyörülő szeretét átölelten a *diadalbizonyosság* érzése tölti be a lelket, Isten által a lélek erősebb a világnál, *felette* áll a világnak s minél inkább lepi meg az embert ez a boldog tapasztalás, annél inkább kitágul lelke egy zsoltár diadalmas indulójára: „Isten a mi oltalmunk és erősségünk, igen bizonyos segítség a nyomorúságban, azért nem félünk, ha elváltoznék is a föld, ha hegyek omlanának is a tenger közepébe, zúghatnak, tajtékozhatnak a hullámai, hegyek rendülhetnek meg háborgásától; a seregek Ura velünk van, Jákob Istene a mi várunk!” (Zsolt. 46.) Mily hatalmas megáradása ez a léleknek, mégis az ár míg magasabb partot is elérhet, a lelken át csodálatos *ujjongás érzése* tombol úgy, hogy a lélekzet is elakad tőle . . . de most már a hullámok elérték tetőpontjukat, lassanként süllyedni kezdenek, míg végre csendesen elsimulnak, mikor a lélek nyugodt tükörén, az ujjongás helyén *csöndes öröm* sugárzik s ez öröm annál tartósabb, minél hatalmasabb lendületet adott a léleknek az Isten szeretete, annál állandóbb, minél buzgóbban gyakorolja a megszentelt lélek a hálaadást és a dicséretmondást. Lehet-e gazdagabb tartalma a szívnek, mint az Istenben való öröm! Mégis új, ennél subtilisebb és mégis érdekesebb tapasztalások születnek. Ha a feneketlen sötét mélységben, a kétségbeesés és reménytelenség éjszakájában kitaszítottnak és elhárhozottnak érezte magát az ember, a meghallgatott imádság után úgy érzi, hogy belül került az Isten szeretetének légkörében, úgy érzi, hogy az Isten hajlékába került és abban *otthon* van, mert úgy fedezi be őt az Isten az ő jóságával, mint amilyen megnyugtató módon borul a földre a derült égbolt, felbuzog a szívből a zsoltár örök-szép dallama: „Uram te voltál nekünk hajlékunk nemzedékről-nemzedékre, minekelőtte hegyek lettek és föld és világ formálták, öröktől fogva. mindörökké te vagy Isten.” (Zsolt.90: 2., 3.) Minél halálosabb veszedelemből szabadult meg az ember, mi-

nél buzgóbban száll fel az új reménységgel megtelt szívből a hálaadás, annál állandóbbak, folyamatosabbak lesznek ezek az érzések. Szeretetre született a szív, szeretet nélkül elvány-nyad, lehet-e tartalmasabb élet, mint állandóan ez Isten atyai szeretetének légkörében élni!

Azonban Isten az embert nemcsak a külső világ börtö-
néből ragadja ki, hanem kiszabadítja a *belső világ* örvényé-
ből is. Egy középkori mystikus, Eckehart mester mondá, hogy
az ember lelki életének mélyén egy angyal és egy ördög lakik.
Örökértékű megfigyelés ez, mert az emberi élet rejtett mélyé-
ben egy ős gonosz hatalom is székel, ami az egész em-
bert szeretné hatalmába keríteni. Olykor kísértések formájában
akar hatalmat venni a lélek felett, ilyenkor észrevétlenül, óva-
tosan surran be a lélekbe, mosolyogva foglal helyet ott, körül-
simogatja azt és rózsás képeket fest előtte, az ember észre
sem veszi, hogy örvénybe került és süllyedni kezd, máskor vad
szenvedélyek képében durván ront be a lélekbe, magával ra-
gadja az s az ember vakon rohan izzó szenvedélye, vagy sötét
boszuja útján. De akár az izzó szenvedélyek sodrából kiált fel
a lélek Dávid ősi imájával; „Terepts bennem tiszta szívet oh
Isten és az erős lelked újítsd meg én bennem”, akár a ki-
sértések ölelő karjaiból szabadítja ki magát, hogy Isten ölelő
karjaiba meneküljön, hirtelen átárad rajta valami csodálatosan
üdítő árja a *tisztaságnak* és megszegyenülnek a csábító gon-
dolatok, tovább állanak a kísértések, fejüket vesztetten futnak a
vad szenvedélyek, a lélek megfürdik ebben az üdítő tisztaság-
ban, önmaga fölé kerekedik, az emelkedettség, a büntelenség
érzése árad végig rajta, mint amikor hosszú, nehéz út után
hegycsúcsra ér az ember s ott megcsapja a magasságok lég-
köre. Minél mélyebb örvényből ragadta ki Isten az embert,
minél buzgóbban száll fel érte a hálaadás Istenhez, annál ott-
honosabban érzi magát az ember ebben a tisztaságban, annál
nélkülözhetetlenebb lesz számára annak üdítő légköre s any-
nyira kifinomodhatik a lélek a tisztaság szeretetében, hogy
valósággal képtelenné válhatik a tisztátalanságra, a bűnös tetterre.
Nemcsak a lelki élet nagy hullámverése és örvénylése közben,
annak mindennapi csendes folyásában is csodálatos emelő az
imádság. Említettem, hogy az ember tetteibe igen sokszor
észrevétlenül is valami salakos vonás vegyül, hogy így az em-
ber tettei általában nem felelnek meg érzületeinek, innen

van az, hogy ha az ember szorgalmasan gyakorolja az Isten közellétét, észrevétlenül is Isten elé kerülnek élete eseményei, s az ő közellétében magmémentnek, felfedtetnek tévedések, amelyek rejtve voltak, megszegyenülnek tettek, amelyek büszkén hordozták fejüket, megvilágosodnak bűnök, amelyek sötétségben bűjkáltak.

Isten közellétéből azonban egyre újabb kincsek kerülnek napvilágra s mi mégis úgy érezzük, hogy annak minden gazdagsága kibányászhatatlan. Sokáig úgy éreztük talán, hogy megmerevedett életünk egy bizonyos állapotban, amelyen nyugodtan síklottak tova az élet eseményei, egy mozdulatlan tiszta tükörnek tetszett talán a lelkünk, amelyik tisztán tükrözte a reá hulló benyomásokat, jól megépített várnak, amelyről visszapattantak a reá hulló nyilak, de egyszer csak jött egy Istentől különösen megáldott óra, a lélek valahogyan mélyen elmerült az Isten szeretetében, s ekkor megtört lelkünk tiszta tükre, valahol a mélyben megmozdult valami, s erre egész mélyéig felkavarodott a lelkünk, mint ahogy felkavarodott az angyal érintésére Bethesda tava (Ján. ev. 5:4.), s a lelkünk mélyéről csodálatos erők bontakoztak ki. Valahogy mélyen elmerült a lelkünk az Isten szeretetében s életünk *rejtett ismeretlen értékretegei* csodálatos módon kezdtek kibontakozni. Mint ahogyan a megkövültnek hitt vulkán önti forró láváját, úgy ömlött ki lelkünk titokzatos tartalma s minél inkább bontakozott ki, annál inkább dagadt a lelkünk valami ismeretlen forró gyönyörűségtől. Ha pedig megújult állapotában figyelni kezdtük lelkünket, egyszerre csak észrevettük, hogy *éberebb lett bennünk a hűség*, a hűség hivatásunkkal szemben, azokkal szemben, akik reánk bizáltak, egyszerre csak észrevettük, hogy minden földi viszonyunkban és dolgunkban *hangosabb lett a lelkiismeretünk szava*, hogy különös módon kifinomodott lelkünk mások iránti kötelességeink teljesítésére, megállapítottuk, hogy több lett bennünk az egyenesség, az igazság, az őszinteség, hogy inkább vagyunk minden dolgunkban *önmagunk*, Isten élete áradt át rajtunk, hogy *igazi magunk* lehessünk.

Kiáradt mirajtunk az Istennek lelke s mi egyszerre csak észrevettük, hogy titokzatos módon megcsap valami ismeretlen erő, úgy éreztük magunkat, mint amikor hirtelen villamosáram sodrába kerül az ember. Ez az erő pedig egyre magasabb világokba ragad, egyre más rétegei bontakoznak ki annak, bátor-

sággá duzzad az öntudatban, majd hősiességgé feszül, hatalmas szárnyakat kap, amelyek mérhetetlen, végtelen világok felé emelik az embert. A próféta élményének hangulata kap meg, ... akik az Úrban hisznek, erejük megújul, szárnyra kelnek mint a saskeselyűk, futnak és nem lankadnak meg, járnak és nem fáradnak el." (Es. 40 : 31.)

Az ugyebár természetes dolog, hogy a Lélek nem ilyen sorrendben végzi a munkáját, amint én azt itt lehető rendszerességgel szételemezni igyekszem, ha a Lélek megszállja az embert, egymásba szövődve, titokzatos módon bontakozik ki annak egész tartalma, „a szél fú ahová akar, annak zúgását hallod, de nem tudod honnan jő és hová megy . . .” (Ján. 3 : 8.) Itt csak azt a figyelemreméltó dolgot akarom megemlíteni, hogy minden újabb értéktartalom kiáradása *testvéri szívek felé árad*, testvéri szívekkel kapcsol össze. Talán az a mély igazság rejlik ebben a kényszerű jelenségben, hogy mi nem vagyunk önmagunkéi, hogy minél értékesebb tartalmunk bontakozik ki, annál inkább tartozunk azzal felebarátunknak, Isten a lelkünkbe plántált gondolatával *másokat* akar gazdagítani, sáfárságra adta a javakat nekünk, s azáltal tesz minket is gazdagokká, ha mi másokat tudunk gazdagokká tenni. Ezért van az, hogy amikor Istenben elmerült tekintettel körülnézünk, egyszerre csak *felebarátunk áll előttünk*, azelőtt válaszfalak állottak közöttünk, talán ellenséges indulatok távolítottak el tőle, most úgy vesszük észre, hogy egész közel áll hozzánk, hogy barátunk, kerünk kitárva az ölelésre, s a testvéri szívek között egység lesz. De az egység köre egyre tágul, mert az Isten szeretetétől átforrósodott szív körül egyre magasabb válaszfalak hullanak le, egyre szélesebb szakadékok hidalódnak át, megnyílik az ölelő kar, mert csodálatos módon kitágult a szív, míg végre a végtelenbe nyúlik a kar, a végtelenbe öleli át az Isten szeretetétől megteljesedett szív, hogy legyen „egy akol és egy pásztor.” (J. 10 : 16.)

Álljunk meg e ponton egy percre, mert innen tárulnak felembéri szív számára a legboldogítóbb távlatok. Minél mélyebb értékretegeit szántotta fel és hozta felszínre lelkivilágunknak az Isten lelke, annál túláradóbb gyönyör hullámai árasztják el csaknem az elviselhetetlenségig életünket, igen, mert *saját énünknek* belső tartalma az, amivel egységre jutottunk, s a saját lényegünkkel való egység képezi a gyönyörnek az alapját. Ha azonban jobban megfigyeljük az életet ami bennünk megvaló-

sul, megrendülünk, úgy érezzük, hogy *nálunknál magasabb hatalom* az, ami rajtunk átvonul, érezzük, hogy *nem emberi* az erő, ami a végtelenbe ragad, nem emberi szeretet, ami a végtelen átölelésére készlet, nem emberi a cél, amely előttünk fellobog, valami mérhetetlen, végtelen, idegen s velünk mégis rokon valaki, igazi magunk az, akivel egységbe kerültünk. Az *imádság az emberi lélek és az Isten egységes* boldog harmóniája, mert az Isten lényege a hűség, a szeretet végtelensége. Kimondhatatlan hálával, de annál mélyebb alázattal hajtjuk le fejünket és megsejtünk valamit a Jézusi igéből: „Én és az Atya egy vagyunk.” (Jan. 10 : 30.)

Ugyebár azt gondolnók, hogy ebben már elérte az ember kifejlése legmagasabb pontját, hiszen az Isten életének leglényegesebb tartalmával jutott egységbe. Mégis még ezen túl is kell tennünk egy lépést, hiszen az Isten életének egésze sincs az eddigiekbe kimerítve, *Isten tevékeny* Isten, Jézus ezt tanította : „Az én Atyám mindezideig munkálkodik én is munkálkodom” (Ján. 5 : 17.), viszont az emberi szellemre nézve is számtalanszor megállapították, hogy a *tettben* jut teljességre. Az emberi élet számtalan megmozdulása ha tekerényes, bonyolult úton is mind tette akar nőni, sőt a tevékenység nemcsak cél, hanem igazi *életforrás* is, a tétlenségre kárhozott ember sorvadásnak indul, elpusztul, a cselekvő ember izmai megduzzadnak, hatalma kiterjeszkedik, a tevékenység az ember életeleme és célja. Ha Isten tevékenységre teremtette az embert, akkor gondoskodik tevékenységének lehetőségéről is. Láttuk, hogy az élet micsoda sötét börtönbe zárja az embert olykor, a börtönben vívódó ember sötét kétségbeesése azért a legkínosabb, mert már képtelen cselekvésre, ámde az Isten szeretete felöli az embert a sötét mélységből, napfényes tájra, helyre, ahol újra megnyerik szabadságukat az emberi élet tevékeny tendenciái és tovább növekszik az élet a lelkekbe. Az imádság tehát nagy lendítő kerék, amelyik átviszi az embert minden gátakon és akadályokon. Isten azonban az imádság útján nemcsak az akadályokat hárítja el az ember elől, hanem a tevékenységeket helyes irányba is lendíti. Az emberi tevékenységek t. i. nem mindig futnak az emberi élet lényegének és örök céljának megfelelő irányba, hanem sokszor szétszóródnak, szertelenségben csaponganak, olyanok mint az irányvesztett hajó, bizonytalanul bolyong a tengereken, szükséges tehát, hogy valami erő az em-

beri tevékenységeket lényegüknek és örök céljuknak megfelelő irányba lendítse, s ez történik az imádságban. Láttuk az előbb, hogy Isten az embert micsoda napfényes magasságra emeli azáltal, hogy a saját lényegének tartalmát és célját irányítja át az emberen. Amikor az ember ez isteni életnek gyönyörtől kísért kibontakozását érzi a saját életében, *titokzatos belső ösztön által hajtatik* ez életnek a más más életébe való átlántálására. Minél teljesebben áradt meg benne az isteni élet, annál inkább *meglendülnek, mozgásba jönnek tevékenységei*, s nem nyugszik meg mindaddig, amíg szívének árja másokhoz nem ért, *kényszerűen hajtatik* az ember annak kiárasztására, mert az örökké cselekvő Isten „aki nem fárad és nem lankad el” (Ézs. 30 : 28.) soha, kényszeríti az embert arra, hogy örök céljának megfelelő irányba lendüljön tevékenysége. Isten tehát az imádságban *nemcsak hatalmat ad életünknek, hanem lendítőerőt is, a tartalom és az erő pedig az emberi és isteni élet boldog harmoniája*. Magával ragadja Isten lelke az emberi tevékenységeket, s akkor jut igazi egységre, teljességre az ember, amikor kész tettei felett nyugodtan szemlélődik.

Ime az imádság az egyén életében, szabaddá tesz a külső és belső akadályoktól, de nem azért, hogy elszakítson a világtól, hanem inkább azért, hogy a feltámasztott isteni étellel *megszentelje* világunkat.

Minél terjedelmesebb talajról néztük az imádság tartalmát, annál gazdagabbnak tűnt fel az ajándék, amit a lélek az imádságban Istentől nyert. Most állítsuk be az egyént a közösségbe és kérdezzük, hogy *mi a lendítő ereje, tartalma, célja a közösségi imádságnak?* Ha az egyéni imádságnak az a jelleme, hogy abban a lélek karjait közvetlenül emeli Istenhez, a közösségi imában s azzal bonyolultabb úton jut a lélek az Isten színe elé. E célból mindenekelőtt azt kell megfigyelnünk, hogy *micsoda lelki elemekből tevődik össze az imádkozó közösség*. Mondanom sem kell, hogy ennek a közösségnek fő jellem vonása az *Isten után való vágyakozás*, csak ebben az egy dologban lehet lételapja az imádkozó közösségnek. Ámde minél őszintébb vágy él a közösségben Isten után, *annál bensőségesebb a szolidaritás egymás között*. Az emberi természet jellemző vonása az, hogy minden cél össze tudja fűzni a lelkeket, minél magasabb cél, minél mélyebb forrásokból tündöklük fel, annál bensőségesebben összekap-

csolja a lelkeket. De eltekintve ettől a megfigyeléstől, az Isten után való vágyakozásnak természete olyan, hogy a lélek spontán kiárasztja szeretetét arra, aki mellette áll. Amikor tehát láthatatlan lelki szálak kapcsolják a közösséget Istenhez, ugyanakkor e szálak hozzáfűznek testvéri szívekhez és minél forróbb az Isten utáni vágy, annál erősebb az egymás közötti szolidaritás. — De nemcsak a hit mutat testvéri szívek felé, hanem fordítva és *a testvéri szeretet emel Isten felé*. Lelkileg minél rokonabb, minél bensőségebb viszonyba élő egyének alkotnak imádkozó közösséget, annál hatalmasabb szárnyalással emelkedik az egész közösség Isten felé.

Ez azonban még csak a talaj, ahonnan az imádság Isten felé száll, de kell, hogy legyen *valaki*, aki az egész közösség lelkét Isten elé vigye. Lényegileg pedig a közösségnek az a tagja viheti a közösség lelkét Istenhez, aki egyfelől legmélyebben gyökerezik Isten életében, másfelől legmelegebb szeretettel viseltetik a testvérei iránt, a legbensőségebben átéli a közösség lelkét. Ha pedig a imádkozó lélek *momentán* is lendületet kap az Isten szeretetéből, az imádkozás közben is megfürdik testvéri szívek szeretetében, annál hatalmasabban kiárad a lélek, annál természetesebb az imádság.

Ha most visszatérünk az egyéni imádság elemzéséhez egy percre, akkor megállapíthatjuk azt, hogy abban része van a lélek bizonyos *aktivitásának*, bár az igazán bensőséges imádságban az ember nagyjából passzív szerepet visz, mert Pál apostol szerint: „... a *Lélek* esedezik miérettünk kimondhatatlan fohászokodásokkal.” (Rom. 8:26.) A közösség lelkét kifejező egyén tehát *bizonyos mértékben aktív* s a *Lélek hatása alatt álló részben mégis passzív lélekkel viszi a közösség fohászát Istenhez, míg a közösség inkább passzív módon átadja magát* az imádkozásnak, illetve a rajta keresztül áradó Léleknek, amelyik végig árad az egész közösségen, mindenütt megérinti a maga lényegével rokon isteni élethajtásokat, a lelkek rejtett világa kinyílik, mintahogy kibontja a virág a kelyhét, hogy befogadja az üdítő harmatot s kitárt lélekkel emelkedik így a közösség az Istennel való szövetség azurkék, tiszta légkörébe.

Azt mondtuk az előbb, hogy minél szélesebb a talaj, amelyről az imádság felszáll, annál gazdagabb annak tartalma, a közösségi imádság sem nyújt új tartalmat a léleknek, de a

tartalom terjedelmesebb. Az egyéni imádságban *saját egyéniségünk*, lényünk titkos tartalma nő, a közösségi imában az egyén a *közösség lelkéből táplálkozik*. Sajátságos a közösség lelkéből való ez a táplálkozás! Minél bensőségebben szállta meg a Lélek a közösséget, annál inkább kinyíltak a lelkek s annál inkább leomlottak közöttünk a válaszfalak, a közösség tagjai titokzatos módon egységbe forranak, anélkül, hogy tudnák, egymásba ömlik lelkük tartalma.

De — és itt mindenekefelett az a fontos — nemcsak terjedelme növekszik a hitnek, hanem különös mértékben *fokozódik annak intenzitása*. Amíg az egyéni imádságban sokszor nehezebben gyúl lángra a szívünk és halkabb, csendesebb a Léleknek rajtunk való átvonulása, addig a közösségben könnyebben áttüzesedik a szívünk és jobban megráz, *nagyobb erővel sodródik végig rajtunk a Lélek*. Nehezen magyarázható Isten realitásának ez a tapasztalása, talán onnan érthető, hogy a *hitnek a szeretetben van az éltető gyökere*, hogy így azok szerves egységben vannak egymással. Isten az ő mérhetetlen gazdag életének millió, meg millió életszálát helyezte el az emberi szívekbe, ez életszálak azonban egymásból, táplálkoznak a szeretet útján, ha szétszakadoznak a szeretet szálai, elhervad a hitnek virága, ám ha a szeretetben összeforranak a lelkek, csodálatos módon árad végig rajtunk a Lélek és válik szuverén hatalommá Isten. A zoltáríró dallama szűrődik be lassanként lelkünkbe: „Ime mily jó és mily gyönyörűséges, amikor együtt lakoznak az atyafiak! . . . Csak oda küld áldást az Úr és életet örökké!” (Zsolt 133.) — Az Isten reálításának tapasztalásából táplálkozik a mi hitünk, minél hatalmasabb valóság felettünk Isten, annál pompázóbb a hitnek virága, ámde az emberi lélek élete hullámozó, még a legerősebbek is kibillennek olykor szilárd egyensúlyukból, nem kell-e ápolnunk a közösségi imádkozást, hogy megújuljunk a legnagyobb áldásnak az Isten reálításának tapasztalásában, hogy mi is felkiáltstunk a zoltáríróval: „Ha téged bírlak, nem kérdezősködöm menny és föld után”, mert „. . . szívemnek kösziklája és az én örökségem te vagy oh Isten mindörökké!” (Zsolt 73 : 26).

Ezután már könnyen megvilágosodik a közösségi imádság *célja* is, Minél sulyosabb és kizárólagosabb realitássá válik számunkra isten, annál kisebb helyre zsugorodik össze énünk. Nem lesznek többé külön céljaink, külön akaratunk, külön

terveink, hanem *egyedüli hatalommá válik feledtünk Isten és az ő akarata*. Minél forróbb közösségbe forrasztott össze minket az ő szeretete, annál inkább kiolvadt a mi szívünkből minden önzés, hogy annál tündöklétesebben ragyogjon fel az ő örökkévaló célja. Így egyesíti Isten önmagában az őt kereső közösséget, hogy azután neki lendítse örökkévaló céljának végzésére. Pál apostol sulyos szavainak lendülete ér szívünkhöz: „... azokat, amelyek hátam mögött vannak, elfelejtvén, azoknak pedig, amelyek előttem vannak, nekik dőlven, célegyenesen igyekszem az Istennek a Krisztus Jézusban onnan felülről való elhívása jutalmára” (71:3:4).

Egy nagy valláspszichológus egyszer azt a megállapítást tette, hogy a vallásnak tulajdonképeni területe a közösség, most már azt is tudjuk, hogy miért olyan termékeny területe a vallásnak e közösség, azért, mert a közösségi imának nemcsak eredménye, hanem lendítő ereje, célja egyaránt a *szeretet*.

De ezzel már be is fejezem hosszúra nyúlt elemzéseimet. Visszatekintek még egyszer az elmondottakra és felragyog előttem 2 főgondolat, mint az imádságnak 2 alap pillére: az *imádságban az én odaadja magát Istennek, Isten pedig szívesen fogadja ez áldozatot s az emberéletet az örökkévaló céljainak szolgálatába állítja*.

Szobám falán már évek óta ott függ Böcklinnek egy képe a „Szent berek”, amelyhez különös varázs vonzott, de egész mélységét csak most értettem meg, amikor az imádság tartalmának öntudatosítása vált feladatommá. Árnyas, sűrű fáknek sötét háttéréből fehér ruhás emberek jönnek szépen sorban, világos derült tájra, mély alázattal borulnak le a táj közepén emelt oltár előtt, amelyen áldozati láng lobog, hogy lelküket, életüket Istennek szenteljék. Lelkipásztor testvéreim! A sötét mélységből az erkölcsi tisztaság fehér ruháiban látogassunk el még egyszer gyakrabban az imádságban számunkra emelt áldozati oltár elé, ragadja meg a mi szívünket is az apostol kemény igéje: „... szánjátok oda a ti testeiteket élő, szent és Istennek kedves áldozatra.”

Mátyás Ernő.

Egyházi Szemle.

A sepsiszentgyörgyi napok mérlege.

(Folytatás és vége.)

A „szabad” egyházi mozgalom kérdésének megvitatására tudvalevőleg Dr. Gyenge János e kérdéssel foglalkozó röpirata adott alkalmat. A kérdés előadója, Jancsó Sándor, előadásában arra a konkluzióra jutott, hogy a Gyenge által koncipiált „szabad” egyház számára nálunk a körülmények nem alkalmasak és a feltételek hiányzanak s hogy nem is egy, tört. ref. egyházzal szemben szabad egyházra van itt szükség, hanem az egyház benső szabadságának kifejlődésére, amelyhez a szükséges reformok a mi tört. egyházunkban hajlandók végre. E reformokat a következő feladatok megoldásában látja: 1. az egyházfegyelem megalkotása, 2. A lelkipásztori munkakör revideálása a mai körülményekhez szabva, 3. Igazi papnék nevelése. 4. Politika-mentes egyházi élet. 5. A konfirmációnak a 15—16. életévre való helyezése. 6. Egy lelkipásztornak legfeljebb 2000 lélekre terjedő gondozása s a több lelkészre ehkben a belmisszióknak és az ifjúság nevelésének külön lelkészre bízása. 7. Az egyházmegyék újjáalakítása a lelki munka és ellenőrzés sikerének érdekében. 8. Intenzív, népies iratterjesztés létesítése, minden parochián hozzáférhető és olcsó raktárral. 9. A lelkészképzés gyakorlati irányú reformja. 10. A lelkipásztornak az egyház anyagi ügyeivel való foglalkozás alóli mentesítése 11. A felekezeti iskolák vallásos nevelői munkájára való nagy gond fordítása.

Az értekezlet e feltételek helyességének egyöntetű vallása mellett e tárgyban a következő határozatot hozta (Dr. Makkai Sándor és Kovács László együttes javaslata alapján): „Ertekezletünk kimondja, hogy atyáink szenvedéseivel megszentelt történeti református egyházunkhoz törhetetlenül ragaszkodni kívánunk s magyar ref. népünket abban és annak intézményeiben öhajtuk minden erőnkkel szolgálni, a Jézus Krisztus evangéliumának örök erőivel, ref. őseink szent hitében s minden olyan törekvést, amely a magyar ref. népet megbontani és a történeti egyház örökségétől elcsábítani akarja, lélekrontásnak, nemzet- és egyházellenes bűnnek minősítünk; sőt tört. egyházunk Romániához szakadt részeinek új egységgé való alaku-

lását magunk is sürgetjük, a királyhágómelléki egyházkerület megalakulása által, a szervezatlenségből következő külső és belső veszedelmek ellen."

E kemény, erőteljes határozat éle kétségtelenül az ellen a törekvés ellen irányúl, amely Dr. Gyenge könyvében a tört. ref. egyház megbontására s egy, ezzel szemben szabad egyház alakítására vonatkozik. A konferencián többen tettek bizonyosságot afelől, hogy ez a könyv már tendenciózus és személyeskedő jellegénél fogva sem tekinthető komolyan számbavehetőnek; az általa koncipiált szabad egyház pedig kétség nélkül csak két szóval jellemezhető (a mi körülményeink között) *lehetetlen és fölösleges*. A lehetetlenség a külső körülményekben rejlik; a fölöslegesség pedig abban, hogy ok nélküli dolog lenne az egyházat gyengíteni kiszakadásokkal akkkor, amikor ebben az egyházban semmiféle törvény és kényszer *nem akadályoz meg senkit abban, hogy dolgozzon, hogy többet dolgozhasson, hogy a legjobbat munkálhassa és hogy az evangelium erőivel áthatni segítse ennek az egyháznak tradicionális, történelmi energiákkal gazdag organizmusát*. Mivel pedig felesleges, *veszedelmes is*, mert széthullást és szervezatlenséget akar előidézni ott, ahol csak az *összetartás és szervezetség* menthet meg minket, ami felől különben J. Macdonald Webster úr alaposan kioktatta Gyenge Jánost a Ref. Szemlében (1924. évi 32. szám).

*
BCU Cluj / Central University Library Cluj

A *lelkészi dislocatió* kérdésében (amelynek Tóthfalusi József volt az előadója) az a legfontosabb, hogy annak *szükségességét* (bizonyos körülmények között) úgy az egyház, mint a lelkészek érdekében *végre constatálta* egy olyan értekezlet, amelyen a lelkészeknek egy nagyon tekintélyes számú és súlyú része volt jelen. E konstatálás már magában nagy dolog és alapot ad a törvényes intézkedések előkészítésére, az autonóm tényezők véleménye alapján. Erre a kérdésre *külön* akarok majd rátérni s ez alkalommal megelégszem annak megállapításával, hogy ha ezt a nehéz kérdést meg lehet oldani, egyházi közéletünknek és a lelkészi munkának talán-talán a legormótlanabb nehézségét sikerülhet legyőzni vele. Persze, a megoldás nem könnyű és nem egyszerű.

A *szociális, gazdasági és szövetkezeti* munkákban való részvétel (Kiss Lajos előadásában) és a *kulturális nevelés* problémája (Dr. Imre Lajos előadásában) arra adtak alkalmat, hogy az értekezlet ezeket a munkákat a *kálvinista keresztyén élet-eszmény* megvalósításának fontos eszközeiül ismerhesse el s azokbani részvételre buzdítsa tagjait.

A kulturális problémával kapcsolatosan oly égető kérdések vetődtek fel mint pl. a *magyar történelmi és irodalmi kincs* átadhatásának módja az ifjúságnak, mire nézve Hegyi András indítványára az értekezlet egy olyan könyv kiadását kéri az

Ig. tanácstól, mely az énekeskönyv szemelvényes kiadása mellett tört. és irod. gyöngyszemeket is tartalmazzon. Itt velődtek fel a *néplap, népkönyvtár, iratterjesztés és ifjusági lap* problémái is. Ezen a ponton, az értekezlet is különben ajánlotta, mi legfontosabbnak azt tartjuk, ha nagy tervek mellett (nem mondjuk, hogy helyett) a *meglévő kezdeteket* buzgón támogatjuk. (Magyar Nép, Harangszó, Magyar Nép Könyvtára, Ifjú Erdély, Ünnepnepok, Az Út könyvtára stb.) Kétségtelen ugyanis, hogy tényleg meglévő csírák fejlesztésével hamarabb (sőt egyedül) lehet elérni ezen a téren a kielégítőt, mint a meglévők elhanyagolásával untalanul új *kezdeteket* csinálni, melyek szomorú magyar tempó szerint, egy-két mozdulat és rángás után kimúlnak, És nekünk vannak már támogatásra érdemes kezdetek! . . .

*

A *református nagy-gyűléssel* kapcsolatosan mindenekelőtt a *püspöki megnyitó és záróbeszéd*ek jelentenek nagyon sokat: egyenesen egy megújult egyházi öntudat megnyilatkozását és ünnepélyes elköteleztetését. Az erdélyrészi református papság — hallottuk a megnyitóban — az eddigi értekezleteken az egyház dolgaival és feladataival foglalkozott, s most szükséges, hogy ez a papság a maga népével is szóljon. Tartoznak a nyilvánosságnak is azzal, hogy számot adjanak munkájukról, tartoznak azzal a kijelentéssel, hogy bár a lelkészek tanácskozásai nem voltak nyilvánosak, de azért a református papságnak a gyűlései sohasem titkosak, mert a református papságnak nincsenek rejtegetni valóik, nincsenek titkaik. Tartoznak ez ország közvéleményének s a kormánzatnak tudomására hozni, hogy bár eltűrik azt, hogy tanácskozásait ellenőrzés alá vetik, de az, hogy ellenőrzés alá helyezték a hűségüket tett püspök elnöklete alatt tartott tanácskozást, az méltatlan eljárás. Bizonyosságot akarnak tenni arról, hogy azért jöttek Háromszékre, mert a székelység történelmi tradíciói nyomán akarják eszményeiket megújítani. Kötelességeikről és jogaikról akarnak bizonyosságot tenni. Bizonyosságot a törvénnyel, az országgal, s az uralkodóval szemben érzett kötelességeikről, másfelől isteni és emberi jogainkhoz való törhetetlen ragaszkodásról. Tudja meg mindenki, hogy a magyar jellem, különösen kálvinista kiadásban, soha bujkáló nem volt és nem is lesz soha! Nyílt és világos életfentartási harcot folytatnak, a létért, életérdekükért, a hitszabadságért, az anyanyelvért, hagyományos kultúráért, a gyermekekért s ezek jövőéért. Nem szólhat az Isten végzése úgy, hogy Romániában a jog és igazság elgáncsoltassék, itt is el kell jönnie a megértésnek. Ebben a nekünk nem új, hanem ősi hazában mi készséggel vállaljuk a konszolidáció munkájának ránk eső részét, és pedig királyunkkal és népünkkel együtt kívánva dolgozni.

A záróbeszédben pedig a papságot úgy mutatta be a püspök, mint amely papság egészen új lélekkel fog a munká-

hoz felszólította a népet, hogy a maga részéről álljon a papja mellé, hogy megtartassék: „De ha nem jönétek” — fejezte be gyönyörű beszédét, — tudjátok meg, hogy utánaatok megyünk egészen a bűn legsötétebb fészkeig és onnan fogunk kiragadni Isten nevében és segítségével.”

Makkai Sándor dr. előadása, „Magyar ref. egyházunk közreműködése Románia konszolidációjában,” kimutatja, hogy a keresztyény egyház sohasem volt és lehet államellenes. Viszont az igazi kultúrállam is nevelőmester a Krisztusra a törvény erejénél fogva és annak hatalma által. Majd részletesen kifejti az állam és a keresztyénség viszonyának evangéliumi álláspontját, amelyet a Romániában élő református keresztyének vállalnak és vallanak. Kijelenti, hogy örök igazság marad az, hogy mindig az a keresztyénség a legéletteljesebb, s ezért a legértékesebb is, amelyik egy nemzet lelkében teljesen meg tud valósulni. A legéletelősebb keresztyénség pedig az, amely a maga egész tisztaságában nemzeti eszménnyé tud válni és az a legerőteljesebb nemzeti eszmény, amely a nemzet minden életrevaló tulajdonságával tiszta keresztyénné tud lenni. A Romániában élő református keresztyének magyarok. Ez se nem bűnük, se nem érdemük, hanem Istentől adott lehetőség arra, hogy magyarságukban, magyar nemzeti tulajdonságaikban tiszta keresztyénekké legyenek. A román állam főfeladata abban áll, hogy a román nemzeti lélek megszentelése, tiszta keresztyénné tétele által munkálja feladatát a világban Isten dicsőségére. De ezt a feladatot nem hissitja meg az, hogy a román állam kebelében magyar kisebbség is él, s mint ilyen akar élni. A román nemzeti államnak sohasem lehet érdekében renegátokat termelni, akik egyénileg és nemzetileg is jellemrontók s alacsony önzésükkel az állam közérkölciségének, nemzeti génuszának és komoly rendjének is nemcsak megbizhatatlan, de egyenesen rothasztó baktériumai. A nemzeti kisebbség létele egyenesen dicsőbbé teszi a román állam feladatait azáltal, hogy Istentől alkalmat vesz a kisebbség iránti türelem, igazság, nagylelkűség, szeretet, méltányosság által a legszebb jellemvonások kifejlesztésére a nemzeti lélekben. Előadásának konkluziójaképpen kifejti, hogy mit nyújthat a kálvinistaság az ország konszolidációjához. Igéri ősi hitükből folyó teljes engedelmességüket a király és haza; a törvény és törvényes árami hatalom iránt. Igérik becsületes, csendes munkájukat, amellyel jóléthez hozzájárulnak, békéjét őrzik, tisztességét emelik. Igérik teljes készségüket és szeretetüket az igazság, tisztaság, egyenesség, lovagiaság, hűség tekintetében öröklött nemzeti kincsnek az állam közéletébe és társadalmába való beépítésére. Isten akarata előtt meghajolva, mindazt a testi erőt és erkölcsi értéket, amit Istentől nyertek, készek iskoláik által nevelt gyermekeikben, templomaikban, megszentelt népükben az állam konszolidációjában fenntartás nélküli őszinteséggel belefektetni. Ezzel szemben csak

azt kívánják, ami nem az övék, hanem az Istené s ők csak sáfárságra kapták tőle. „Kivánjuk 1. az édes anyánk nyelvének, amelyen imádkozni tanított, használhatóságát, fejlesztését, gyermekeink nevelésében és kultúránk munkálásában. Az őseink hitének szabad gyakorlását templomaikban, házaikban és azokon kívül. 2. A kultúránk művelhetését irodalmunkban, művészetünkben, erkölcsi intézményeinkben, de főleg iskoláinkban. Felekezeti iskoláinkat keresztyén református nemzeti létfeltételének tekintjük, s aki ezek szabad működését bármi módon és címen akadályozza, a nemzeti és keresztyén protestáns vallási létünkre tör. 3. Kivánjuk, hogy nyilvános állampolgári viszonyainkban is érvényesíthessük nyelvünket (a gyulafehérvári határozat értelmében.) 4. Hogy népünk szorgalmas munkája gyümölcsét a tulajdon szentségének teljes védelme alatt az ország más polgáraival egyenlő feltételek alatt szabadon élvezhesse, birtokolhassa és rendelkezhessek felette. 5. Hogy családi élete otthonának védelme alatt az a zárt egység legyen, melybe kívülről senki bele ne avatkozzék; sem a vallás, sem a szociális szükségek ürügye alatt.” Teljesen meg vannak győződve afelől, hogy ezeknek szabad használata által lehetnek az államnak értékes és hasznos tényezőjévé, mert ezekben adják szolgálatára lelküket. Ezek nélkül nem szolgálhatnak lélekkel, a léleknélküli szolgálat, pedig nemcsak haszontalan, de egyenesen káros is. Kivánságuk az, hogy „Isten akarata szerint éljünk a lelkünkkel, amelyet ő adott s az Istennek élő lélek áldásaival szolgálhassuk hazánkat, amelynek polgáraivá ő rendelt bennünket.”

A hallgatóság egyhangú határozattal fogadta el az ígértben és kivánságban leszögezett programot.

Kádár Géza „A hívek részvétele az egyház munkájában” címmel tartott előadásában gyakorlati példákkal is bizonyítgatta azokat a magas sztos feladatokat, vállalta a jogokat és kötelezettségeket, melyek a súlyossá vált időkben az egyház minden egyes tagjára várnak. Ma mindenkinek részt kell vennie a munkából, mert feladataink sokfélék és súlyosak. Előadása befejezéséül a következő határozati javaslatot terjesztelte elő:

„A Sepsiszentgyörgyön összegyűlt reformátusok naggyűlése lelkesmeretes komolysággal átérzve a mostani idők sorsdöntő jelentőségét, egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy apáinak ősi hitéhez, a dicső múltú és nagy jövődjő magyar református egyházhoz és ennek intézményeihez törhetetlen hűséggel ragaszkodik. Ragaszkodását azzal kívánja igazolni, hogy részt kér abból a munkából, melyet az egyház nagy feladatainak megvalósítása céljából Isten akarata és elhívása szerint az egyház minden igaz tagjának végeznie kell templomokon, iskolákon és a keresztyén élet szeretetmunkáin keresztül.

Igéri és fogadja, hogy a maga lehetősége szerint, a maga körében vagy az egyház által kimutatott helyen önfeláldozással

munkálkodik azon, hogy az evangélium ereje ismét átjárja népünk életét, a családban és a társadalomban. Ezért felhívja az erdélyi református egyházkerület összes reformátusait, hogy csatlakozzanak az Istenért, embertestvéreinkért az egyház és iskolái kereteiben meginduló szent munkához, hogy a hitében megújult anyaszentegyházunk életén keresztül szálljon le egész népünkre és maradjon meg rajta a mindenható Isten áldása.“

A naggyülés ezt a javaslatot is lelkes egyhangúsággal tette magáévá.

Ime rövidre fogva a sepsiszentgyörgyi napok legjelentősebb eseményei és eredményei.

A mérlegen talán nem kész eredmények, de nagy súlyúak azért, mert az első lépés minden tett felé: az *öntudatosítás*, a saját feladatunkkal való *öntudatos* meggyarapodás és annak nyílt és meggyőződéses manifestációja.

Ez történt Sepsiszentgyörgyön és a mérleg nyelve ezért mutatja a teljes súlyjelzést. A betelt mértékből most már *tetteknek* ki kimozdulniok Isten-dicsőségére, egyházunk megújítására.

M. S.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ujítsa meg előfizetését „Az ÚT“-ra.

„AZ ÉN KICSINYEIM.”

2. szám.

„Engedjétek hozzám jönni
a gyermekeket!” Márk. 10:14.

Karácsonyi aranymondások :

„Ne féljete! Íme, hirdetek néktek nagy örömet . . . Mert született nektek ma a Megtartó, ki az Úr Krisztus.” (Luk. 2:10-11.)

„Látták az én szemeim a te üdvösségedet.” (Luk. 2:30.)

„Az Ige testté lett.” (János 1:14.)

„Lássátok, milyen nagy szeretetet adott nekünk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk!” (János I. lev. 3:1.)

A gyermek Jézus.

Óh én szerelmes Jézusom,
Édes Megváltó Krisztusom,
Jövel, csinálj csendes ágyat,
Szívemben magadnak házat.

Én lelkenek rejtékébe
Rejtőzz emlékezetébe,
Hogy el ne felejthesselek,
Sőt örökké dicsérjelek.

Mert az ember azt nézi, ami a szeme előtt van, de az Isten azt nézi, ami a szívben van.

(Mese.)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király és egy királyné. Nagyon boldogan éltek és az országban is gazdagság, jólét uralkodott.

De volt a királynak meg a királynénak egy nagy bánata. Nem volt gyermekük. Az országban is sokan bánkódtak ezen. Nem lesz a királynak örököse, akire a koronát hagyja. Egyszer elhatározta a király, hogy árva gyermeket fogad magához és felneveli, mint saját gyermekét. Megparancsolta, hogy az országból gyűjtsék össze az árva gyermekeket, s aki köztük legjobban megtetszik neki, örökbe fogadja és ráhagyja majd királyi koronáját.

Felvirradt a nagy nap. Sok gyermek várakozott a királyi kastély előtt. Ki lesz majd az, aki megtetszik a királynak? Beszélték, hogy akit a király kiválaszt, az mindig aranyszéken ül, aranyágyban alszik, aranytányérból eszik, selyemből, bársonyból lesz a ruhája s az aranyhajú királyné lesz a mamája...

Egyenként engedték be a gyermekeket a királyhoz. Ott ült a király aranyos trónusán, mellette a királyné, s a gyermekek sorban járultak eléjük. De a király mindegyikre csak a fejét rázta. Egyik gyermek sem tetszett neki.

Elölép egy kis árva fiú, szép nagy kék szeme volt, göndör, hosszú haja. Szolgák összesúgtak: ez a legszebb, ezt fogja választani. De a király a fejét rázta, intett s a gyermek elment. Nagy, erős fiú lépett a királyi trónushoz. Karját, erős izmait megfeszítette és azt mondta: Ide nézzetek, milyen erős vagyok! Megbirok én a sárkánnyal is! A király azonban a fejét rázta. Azt mondta: Ennek a gyermeknek van ereje, de nincs szíve. A fiú elment. Kis leány lépett a király elé. Gyönyörű szép piros ruha volt rajta. Azt gondolta magában: A legszebb ruhám nekem van, talán engem a választ a király. De a király és a királyné a fejüket rázták, s a királyné így szólt: Nem a ruha teszi az embert, kis leányom, te hiú vagy és jó szíved nincs.

A király várta a következő gyermeket, de az csak nem jött. Végre megtalálták a sarokban, ahol egy kutya mellett térdelt. Mert mikor a terembe lépett, meglátta a kutyát, véres volt, s nagy seb volt a szegény kutya lábán. Zsebkendőjével bekötözte, simogatta s a zsebéből kenyeret veit elő és meg-etette, ezért késelt el a király elől. Mikor a király ezt látta, le-szállott trónusáról és kézenfogta a fiút: „Megtaláltam, akit keres-tem — szólt. — Ennek a fiúnak jó szíve van.” A királyné lehajolt, megcsókolta a fiút, s maga mellé ültette. Sándorból — így hívták a fiút — királyfi lett!

Azután behívták a többi gyermeket, s a király így szólt hozzájuk: „Tudjátok meg mindnyájan, miért választottam Sándort fiamnak. Látjátok ott a sarokban azt a beteg állatot? Én hozattam azt ide, hogy meglássam, van-e, közületek, aki meg-sajnálja. Ti ezt a kutyát észre se vettétek, az én kis fiam pedig odament hozzá, bekötözte sebeit, fájdalmában vigasztalta. Neki jó szíve van, ilyen gyermek kell nekem. Ti erőtokben, szépségetekben, ruhátokban bíztatok, de *én nem azt nézem, ami a szem előtt van, hanem ami a szívben van.* Elmehettek.“

A sok gyermeknek el kellett távoznia, a jószívű kis fiút pedig szép ruhába öltöztették, jó dolga volt, s mikor felnőtt, jóságos királyra lett népének, jótevője a szegényeknek.

Mit beszél a karácsonyfa ?

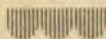
Örökzöld levelei arról beszélnek, hogy Isten szeretete soha el nem múlik az emberek iránt, hogy az akkor is megmarad, mikor minden elhagy bennünket.

Fénylő gyertyái arra tanítanak, hogy a szívbe igazi boldogságot, s a családba fényt csak Isten tud adni, nélküle sötét minden.

A karácsonyfa tetején a csillag a bethlehemi csillagot, az *anyával* a pásztoroknak megjelent angyalt, a *kereszt* az éretlünk szenvedő Megváltót jelenti, aki szeretett minket, s részletet az ő születésének örömeiben.

Az *ajándékok* a fa alatt mutatják, hogy mikor örömet szerzünk egymásnak, abban van az igazi boldogság, s mutatnak Isten legnagyobb ajándékára, Krisztusra.

A karácsonyfa körül *örvendező szülők és gyermekek* mutatják, hogy milyen boldog család volna az egész emberiség, ha mindenkinek a lelkében megszületnék a Krisztus.

Karácsonyi örömszerzés.

Míg ti a meleg szobában játszotok és vidáman vagytok a karácsonyfa körül, tudjátok-e, hogy vannak Istennek kis teremtményei, melyek fáznak és éheznek! A *madarak* azok, akiknek senki sem állít karácsonyfát, senki sem visz ajándékokat. Pedig milyen könnyen megtehetnéd, hogy a morzsalékokból szórjal nekik az ablak párkányára vagy az udvarra, hogy nekik is legyen karácsonyi örömük. Azt a sok szép ajándékot, amit Isten

szeretete neked juttatott, így köszönheted meg Neki legkisebb teremtményei iránti jószívűséggel. Gondolj rájuk s szerezz örömet nekik vele!

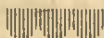
ÜNNEP A FÖLDÖN, ÜNNEP A MENNYEN.

Ünnep a földön, ünnep a mennyen.
Drága karácsony, vár a szívünk,
Angyali karnak éneke zengjen
S keltse öröme égi hitünk.

S hálafohászban, özvegyek, árvák,
Mind, kinek ajkán jaj szava kélt,
Egre tekintve Istenük áldják,
Fájdalomirtó balzsamodért!

Bethlehem áldott csillaga jöjj el,
Ujra ragyogj a bölcsek előtt,
Tölts be a földön gazdag örömmel
Bérc, halom, erdő, s puszta mezőt!

Ünnep a földön, ünnep a mennyen,
Drága karácsony, zengje szavad;
Bú, hogy oszoljon, seb behegedjen,
Béke a földön s jóakat!

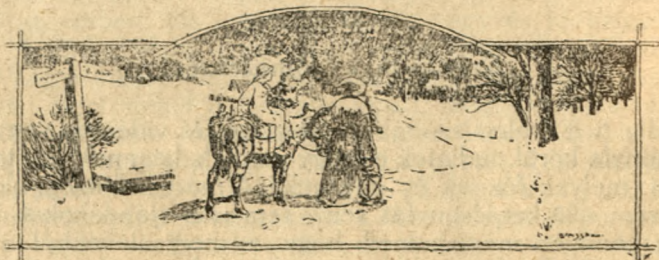

Kérdések a vasárnapi iskolásokhoz:

1. Ki a te szomszédod, vagy barátod, aki nem jár vasárnapi iskolába? Miért nem hívod?
2. Megtanulod-e az aranymondást s éneket, s elmondod-e azokat otthon a szüleidnek és testvéreidnek?
3. Hogy szoktál hazamenni a vasárnapi iskolából? Kialbálva, hancúrozva-e, vagy csendesen, ahogy Isten házából szoktunk eltávozni.

Kérdések mindenkire:

1. Jársz-e vasárnapi iskolába? Miért nem?
2. Válassz magadnak egy éneket az énekeskönyvből s tanul meg jól, ez legyen a te kedvenc éneked!
3. Mit gondolsz, mit kíván tőled Jézus, mivel szolgálhatsz neki, s ha tudod, mit kíván, tedd meg azonnal!

(Kapható „AZ ÚT” kiadóhivatalában. 1 drb. 75 bani, 100 drb. 75 lei.)